

Meningsfulla aktiviteter på Stjärnhemmet

Aktiviteter för unga vuxna med funktionsnedsättning

Ida Edberg, Ronja Friman, Karolina Haanpää

Examensarbete
Ergoterapi & Det sociala området
2018

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Ergoterapi, Det sociala området
Identifikationsnummer:	19138, 18661, 18704
Författare:	Ida Edberg, Ronja Friman, Karolina Haanpää
Arbetets namn:	Meningsfulla aktiviteter på Stjärnhemmet – Aktiviteter för unga vuxna med funktionsnedsättning
Handledare (Arcada):	Marina Arell-Sundberg & Heidi Peri
Uppdragsgivare:	ASPA-Stiftelsen (Stjärnhemmet & Stella Casa)
<p>Sammandrag:</p> <p>Serviceboende i Finland har ändrats under de senaste årtiondena och utgår från ett mera personcentrerat perspektiv. Det inverkar även på de fritidsaktiviteter som genomförs på serviceboenden. Förenta Nationerna är en organisation som betonar vikten av delaktighet för personer med funktionsnedsättning. Arbetet är ett beställningsarbete från ASPA-stiftelsen, mera specifikt Stjärnhemmet & Stella Casa. Målgruppen för arbetet är unga vuxna med intellektuell funktionsnedsättning på serviceboende Stjärnhemmet. Syftet med verksamhetsinriktade arbetet är att tillsammans med boenden på Stjärnhemmet skapa en tillgänglig produkt vars användning möjliggör delaktighet, empowerment och därmed även meningsfullhet i vardagen. Dessa tre begrepp fungerar som arbetets teoretiska perspektiv och därmed även som en röd tråd genom arbetet. Metoden för arbetet har varit dyadisk intervju. Modellen som använts i arbetet är spiralmodellen; arbetet har anpassats efter varje träff med Stjärnhemmets personal, boenden samt boendens föräldrar. Delaktighet, empowerment och meningsfullhet fungerar som arbetets teoretiska perspektiv, och som en röd tråd genom hela processen. Metoden för arbetet har varit spiralmodellen; arbetet har anpassats efter varje träff med Stjärnhemmets personal, boenden samt boendens föräldrar. 12 boenden har intervjuats med hjälp av dyadisk intervju som är en anpassad datainsamlingsmetod för personer med funktionsnedsättning. Intervjuerna har sammanställts genom en deduktiv innehållsanalys som vidare har lett till skapandet av individuella aktivitetsblad. Aktivitetsbladen har varit i användning av boenden på Stjärnhemmet under en tidsperiod från maj till augusti. Användningen av aktivitetsbladen samt deras betydelse för boendens fritid har utvärderats med hjälp av Oval-9. Oval-9 är ett instrument som mäter aktivitetens värde som upplevs av Stjärnhemmets boenden.</p>	
Nyckelord:	Meningsfulla aktiviteter, ASPA-stiftelsen, Stjärnhemmet, unga vuxna, funktionsnedsättning, empowerment, delaktighet, verksamhetsinriktat arbete
Sidantal:	64
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	12.11.2018

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Occupational Therapy, Social Services
Identification number:	19138, 18661, 18704
Author:	Ida Edberg, Ronja Friman, Karolina Haanpää
Title:	Meaningful activities at Stjärnhemmet – Activities for young adults with disabilities
Supervisor (Arcada):	Marina Arell-Sundberg & Heidi Peri
Commissioned by:	ASPA-Foundation (Stjärnhemmet & Stella Casa)
Abstract:	
<p>Assisted living facilities in Finland have change in recent decades and moves towards a human-centered perspective. It reflects on the kind of leisure activities that the facilities offer. The United Nations is an organization that puts weight on the importance of participation of people with disabilities. This thesis is commissioned by the ASPA-foundation, more specifically Stjärnhemmet, and Stella Casa. The target group of this study is young adults with intellectual disabilities, living in the assisted living facility Stjärnhemmet. The aim of this vocationally-oriented thesis is to create a product together with the residents of Stjärnhemmet, that when used enables participation, empowerment, and therefore meaning in everyday life. These three terms are the theoretic perspectives used, and they work as a foundation for the thesis and the process. The method used is a dyadic interview. The model used is the spiral model, which means that the thesis has been adjusted after every meeting with staff, residents or family to the residents of Stjärnhemmet. 12 residents have been interviewed using the dyadic interview method, which is a specific interviewing method for people with intellectual disabilities. The information of the interviews has been compiled by deductive content analysis that led to creating activity sheets for the residents. The activity sheets have been in use of the residents of Stjärnhemmet in a period of 4 months. The use of the activity sheets has been evaluated with the help of the tool Oval-9, which evaluates the meaning of activities from Stjärnhemmet's residents' experience.</p>	
Keywords:	Meaningful activities, ASPA Foundation, young adults, intellectual disability, empowerment, participation, vocationally-oriented thesis
Number of pages:	64
Language:	Swedish
Date of acceptance:	12.11.2018

OPINNÄYTE	
Arcada	
Koulutusohjelma:	Toimintaterapia, Sosionomi
Tunnistenumero:	19138, 18661, 18704
Tekijä:	Ida Edberg, Ronja Friman, Karolina Haanpää
Työn nimi:	Mielekkäitä toimintoja Stjärnhemissä – Toimintoja toimintatarajoitteisille nuorille aikuisille
Työn ohjaaja (Arcada):	Marina Arell-Sundberg & Heidi Peri
Toimeksiantaja:	ASPA-säätiö (Stjärnhemmet & Stella Casa)
<p>Suomessa palveluasuminen on muuttunut viimeisten vuosikymmenien aikana, ja se kantautuu ihmislähtöisestä näkökulmasta. Se vaikuttaa myös vapaa-ajan toimintoihin, joita palveluasumisessa toteutetaan. Yhdistyneet Kansakunnat on järjestö, joka korostaa vammaisten osallistumisen merkitystä. Tämä opinnäytetyö on tilaustyö ASPA-säätiön kanssa, tarkemmin sanottuna Stjärnhemmin ja Stella Casan kanssa. Työn kohdeyrymänä ovat kehitysvammaiset nuoret aikuiset, jotka asuvat Stjärnhemissä. Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on luoda yhdessä Stjärnhemmin asukkaiden kanssa tuotteen, jonka käyttö mahdollistaa osallistumisen, voimaantumisen ja siten myös merkityksen jokapäiväisessä elämässä. Edellä mainitut käsitteet toimivat työn teoreettisena perspektiivinä ja toimivat perustana koko opinnäytetyölle, sekä itse prosessille. Työmenettelytapana käytettiin spiraalimallia; työtä on mukautettu sen mukaan, kun Stjärnhemmin osapuolien kanssa on tavattu. Näihin osapuoliin kuuluu asiakkaat, asiakkaiden vanhemmat ja Stjärnhemmin henkilökunta. 12 asiakasta on haastateltu käyttäen dyaadista haastattelua, joka on räätälöity tiedonkeruumenetelmä kehitysvammaisille henkilöille. Haastattelut on koottu deduktiivisella sisältöanalyysillä, joka johti myös yksittäisten toimintalehtisten luomiseen. Toimintalehtiset ovat olleet Stjärnhemmin asukkaiden käytössä toukokuun ja elokuun välisenä aikana. Toimintalehtisten käyttö ja niiden merkitys asukkaiden vapaa-ajalle on arvioitu OVal-9:n avulla. OVal-9 on väline, joka mittaa toimintojen merkitystä jonka Stjärnhemmin asukkaat kokevat.</p>	
Avainsanat:	Mielekkäät toiminnot, ASPA-säätiö, Stjärnhemmet, nuoret aikuiset, kehitysvamma, voimaantuminen, osallisuus, toiminnallinen opinnäytetyö
Sivumäärä:	64
Kieli:	Ruotsi
Hyväksymispäivämäärä:	12.11.2018

INNEHÅLL

1	Inledning.....	8
2	Arbetets målsättning och utvecklingsuppgift.....	9
2.1	Frågor	11
3	Bakgrund.....	11
3.1	Funktionsnedsättning	11
3.2	Serviceboende.....	12
3.3	Mening och värde	13
3.4	Gruppsykologi och samspel i grupp	13
3.5	Tidigare forskning	14
3.5.1	<i>Ergoterapi, fritid och meningsfulla aktiviteter .....</i>	<i>15</i>
3.5.2	<i>Delaktighet i meningsfulla aktiviteter .....</i>	<i>16</i>
3.5.3	<i>Mål och metod inom kulturella aktiviteter .....</i>	<i>17</i>
3.6	Bakgrund och tidigare forskning som stöd för arbetsprocessen	19
4	Teoretiska perspektiv	19
4.1	Delaktighet.....	19
4.1.1	<i>Viktiga begrepp inom delaktighet .....</i>	<i>20</i>
4.2	Empowerment	22
4.3	Meningsfullhet	23
4.1	Teoretiska perspektiven som grund för arbetsprocessen	25
5	Etiska aspekter	26
5.1	Etik och presentation av arbetet.....	28
6	Arbetsprocess.....	29
	.....	30
7	Tidsram	30
8	insamling av information	30
8.1	Dyadisk intervju	31
8.1.1	<i>Intervjuns tre faser .....</i>	<i>32</i>
8.1.2	<i>Öppna frågor .....</i>	<i>34</i>
8.2	Insamlingsmetod för intervjun	34

8.3	Deduktiv innehållsanalys	35
9	Produktutveckling	37
10	Utvärdering av produkten.....	38
10.1	OVal-9	39
10.2	Genomförande av OVal-9	39
10.3	Resultat av utvärderingen	40
11	Diskussion.....	40
11.1	Metod- och resultatdiskussion.....	42
11.1.1	<i>Modell</i>	43
11.1.2	<i>Metod</i>	43
11.1.3	<i>Produkt</i>	44
12	Fortsatt forskning.....	46
Källor	47	
Bilagor	50	

FIGURER

Figur 1. En grafisk uppställning av arbetsprocessen och dess faser.....	29
Figur 2. En grafisk uppställning av de slutsatser som tagits i de olika arbetsfaserna.....	30
Figur 3. Caldwell. Dyadic interviewing: A technique valuing interdependence in interviews with intellectual disabilities (2014).....	32
Figur 4. Caldwell. Dyadic interviewing: A technique valuing interdependence in interviews with intellectual disabilities (2014).....	33
Figur 5. Exempel på innehållsanalysen i en Excel-tabell.....	36
Figur 6. Exempel på hur ett aktivitetsblad kan se ut.....	36
Figur 7. Potentiella gruppaktiviteter som kommit fram under intervjuerna med boenden på Stjärnhemmet	38

1 INLEDNING

Intresset för projektet härstammade från praktikerna som gjorts under utbildningens gång. Det lades även märke till att personer med funktionsnedsättningar är en underrepresenterad målgrupp då det gäller studerandes intressen. Även om Finland är ett långt utvecklat land finns det brister i de tjänster som samhället erbjuder personerna med funktionsnedsättning. Det finns ett stort behov för aktivitetsinriktad verksamhet som tar i beaktande personernas önskemål och intressen.

Examensarbetet utfördes som ett verksamhetsinriktat arbete i samarbete med ASPA-stiftelsens Stjärnhem i Esbo. Stjärnhemmet är ett tvåspråkigt serviceboende för personer med olika slags funktionsnedsättningar i åldern 20–30 och där bor 13 personer. Serviceboendet består av egna lägenheter som fungerar med två dörrars princip, dvs. lägenheterna har en egen ingång utifrån, samt en dörr till de allmänna utrymmena. Det finns även allmänna utrymmen där både personalen och boenden kan vistas. Personalen är på plats dygnet runt. Med tanke på utrymmen finns det mycket potential för gruppverksamhet. (Aspa) Då det handlar om arbeten lik detta behövs ett forskningslov, som beviljats av ASPA-stiftelsen (se bilaga 5).

Utvecklingen tog avstamp från de önskemål som föräldrarna, personalen och boenden uttryckt. Alla parter involverades i utvecklingsprocessen av produkten. Detta på grund av att föräldrarna, personalen och boenden har alla en unik synvinkel på hur boendens vardag ser ut och hur den skulle kunna förändras mot det bättre.

Arbetet genomförs av två ergoterapeuter och en socionom. Som professionella finns det expertis på aktivitetsanalys, anpassning och meningsfulla aktiviteter i vardagen. Professionerna ergoterapi och socionom hjälper människor med att skapa skraddarsydda aktiviteter som besvarar klientens behov och resurser. Dessa yrken använder sig av ett personcentrerat förhållningssätt och individens drömmar, önskemål och resurser står i centrum för allt de gör. Brist på aktiviteter på fritiden är ett återkommande problem även i andra boenden lik Stjärnhemmet. Flera liknande fall har påträffats under de genomförda praktikerna vilket har gett förståelse för behov av professionella i dessa sammanhang. Professionella inom det

sociala området kan använda sig av kreativitet för att tillsammans med klienterna komma på aktiviteter som skulle kunna leda till en mera meningsfull och balanserad vardag. Även om man är kreativ ska man komma ihåg att alltid grunda sina val i evidensen. Det som blir viktigt att komma ihåg är att inte klassificera aktiviteterna i sig, utan i grund och botten fokusera på det som är meningsfullt hos var och en av boenden.

Redan i början av arbetsprocessen gjordes det en tydlig fördelning av arbetsuppgifter. Ronja ansvarade för att vara kontaktperson mellan gruppen och Stjärnhemmetts enhetschef. Även de teoretiska perspektiven delades upp för att få två olika utbildningars synvinkel med i arbetet. Alla ansvarade för delaktighet, Karolina ansvarade för empowerment och Ida och Ronja ansvarade för meningsfullhet. Båda utbildningarna har dock kunskap om begreppen och vi kunde därför stöda varandra.

Det gjordes även en tydlig fördelning av arbetet gällande intervjuerna: Ronja intervjuade medan Ida och Karolina ansvarade för diktafonen och transkriberingen av intervjuerna. Innehållsanalys och skapandet av produkterna gjordes tillsammans. Utvärderingen av produkterna utfördes av Ida och Karolina.

2 ARBETETS MÅLSÄTTNING OCH UTVECKLINGSUPPGIFT

Arbetet representerar ett verksamhetsinriktat examensarbete. Verksamhetsinriktade examensarbeten skiljer sig från de mera traditionella vetenskapliga arbetena på flera punkter, medan vissa delar har samma karaktär. Ett av det verksamhetsinriktade arbetets största kännetecken är att slutsatsen är någon slags produkt. Produkten kan vara t.ex. en modell, en handbok eller ett evenemang, beroende på studielinje och syftet med arbetet. (Vilkka & Airaksinen 2013:9) Ett bra verksamhetsinriktat examensarbete behandlar något ämne som skribenten är intresserad av, och som går att koppla till arbetslivet. Det är bra att ha en uppdragsgivare för dessa arbeten, då det kan hjälpa till att skapa kontakter, och skribenten kan visa sina kunskaper på ett väldigt konkret sätt. (Vilkka & Airaksinen 2013:16–19) I detta arbete finns ett tydligt, och för skribenterna intressant ämne som erhållits av en arbetsgivare.

Till det verksamhetsinriktade examensarbetet hör också noggrann planering av tidtabell och verksamhet, samt analys och rapport. (Vilkka & Airaksinen 2013:19 – 20) Processplaneringens vikt ligger i det att målen och valen är noggrant uttänkta och argumenterade. (Vilkka & Airaksinen 2013:26–28)

I arbetet användes spiralmodellen som stöd för arbetsprocessen. Användning av modellen tog avstamp från det första mötet med Stjärnhemmet 19.10.2017. Regelbundna träffar med personalen, boenden och föräldrarna genomfördes och ny information förde examensarbetet vidare. Med detta menas att inför varje träff planerades vad som bör fås fram och efter träffen gjordes eventuella ändringar i planen av arbetet. Man kan aldrig veta i förväg hur projektet tar form, så därför var modellen lämplig för just detta verksamhetsinriktade arbete. (Salonen, 2013:14) Processen presenteras i stycke 6.0.

I spiralmodellen är små steg den centrala utgångspunkten då man jobbar med sitt projekt. Detta med tanke på de ändringar som kan ske efter varje träff med samarbetspartnern (Salonen, 2013:14). Spiralmodellen för detta arbete har byggts upp så att en plan för hur projektet kommer att se ut, har först utarbetats. Efter detta steg har planen provats och eventuella analyser och ändringar har gjorts. Spiralen har därefter fortsatt med så kallade upprepningar, som fört arbetet vidare till den slutgiltiga formen av den produkt som använts för utvärdering.

Målet med detta utvecklingsarbete var att utveckla en produkt som innehåller information om de aktiviteter som boenden själva kommit fram till att de vill göra på sin fritid. De aktiviteter som ingår i denna produkt ska garantera empowerment, meningsfullhet och delaktighet. Under utvecklingsprocessen låg målsättningen också på att Stjärnhemets boende får komma fram med sina önskemål, och produktens innehåll är fokuserade på dessa. Innehållet i produkten skulle skapa utrymme för känslan av empowerment och delaktighet i själva produktutvecklingsprocessen. Eftersom produkten utvecklades i samarbete med boenden ska även de ha tillgång till det som skapats tillsammans. Produkten och dess information ska även vara användbar för personalen.

2.1 Frågor

1. Hurdan produkt är fördelaktigast att använda i arbetsvardagen?
2. Hur göra produkten tillgänglig och användbar även för boenden?
3. Hurdan produkt kan bidra med information som personalen kan använda sig av för att stöda boenden med genomförandet av aktiviteterna?
4. Hurdana aktiviteter skall ingå i produkten för att möjliggöra meningsfullhet?
5. Hur bidrar boendens deltagande i skapandet av produkten till empowerment, delaktighet och meningsfullhet?

3 BAKGRUND

I bakgrunden presenteras relevanta och centrala begrepp för arbetet. Beskrivning av de centrala begreppen funktionsnedsättning och serviceboende öppnas upp för att ge läsarna en bild av målgruppen och boendeformen. Bakgrunden strävar till att knyta an individen till meningsfulla aktiviteter, delaktighet och grupperspektiv.

3.1 Funktionsnedsättning

I FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning definieras en funktionsnedsättning som ”nedsättning av fysisk, psykisk och intellektuell funktionsförmåga.” I samband med funktionsnedsättning kan man även använda sig av termen funktionshinder som vidare beskriver begränsningen som funktionsnedsättningen orsakar individen, t.ex. i samband med omgivningen. (Socialdepartementet)

Kaski et al. (2001) beskriver funktionsnedsättning som en bestående fysisk eller psykisk nedsättning som begränsar individens funktionsförmåga.

Philip Wood, ansvarspersonen för WHO-klassifikationen har delat in handikappbegrepp i tre olika nivåer: skador (eng. impairment) på organnivå, funktionsnedsättning (disability) på personnivå och handikapp (handicap) på situationsnivå. Med andra ord leder skadan eller funktionsnedsättningen till ett handikapp där individen inte kan uppfylla sociala roller. Handikappbegreppet är beroende av omgivningen och kraven den ställer på individen. (Calais von Stokkom & Kebbon 2000: 36–37)

Enligt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning försöker man med hjälp av begreppen funktionsnedsättning och funktionshinder ersätta begreppet handikapp. (Socialdepartementet)

All denna kunskap och information om terminologi gällande funktionsnedsättning är relevant eftersom man vid fel terminologi kan kränka målgruppen och det kan uppstå etiska dilemman. Det är även viktigt att ta i beaktande den stora skalan av funktionsnedsättningar. Dock är användning av lämplig terminologi problematiskt eftersom man inom olika utbildningar använder sig av olika benämningar. Acceptabla terminologin förändras ständigt och det finns skillnader redan inom ergoterapi- och socionomutbildningen. I äldre artiklar användes också ofta ordet utvecklingsstörning – därför förekommer det även på vissa ställen i detta arbete.

3.2 Serviceboende

Serviceboende innehar sådana tjänster som stöder personer som behöver kontinuerlig hjälp i vardagen. Det kan handla om måltids-, klädvårds- eller städservice samt verksamhet som främjar funktionsförmågan och social delaktighet. Det finns olika former av serviceboende; servicehus, vanliga bostäder eller servicebostadsgrupper. (Infopankki)

Innan lagen om specialomsorg för personer med utvecklingsstörning förändrades år 1997, var institutionsvård den främsta formen av service. Efter den ändrade lagstiftningen utvecklades gruppboende som den nya serviceformen. (Blomberg et.al, 2010:292)

Enligt paragraf 21 i Socialvårdslagen ska boendeservice ordnas för personer som behöver mera hjälp och stöd. Det kan handla om stödboende där personen får stöd genom handledning samt annan socialservice. Vid behov ska även heldygnsomsorg ordnas. Serviceboende innebär en bostad där personen kan få stöd enligt egna behov. Vid serviceboende måste man respektera personens privatliv och självbestämmanderätt/medbestämmanderätt. (Socialvårdslagen, 2014)

Den service som erbjuds till personer med funktionsnedsättning är nuförtiden en del av samhället. Stjärnhemmet, där vårt projekt genomförs, är beläget i Esbo vid ett område med ordinär bebyggelse runtomkring. Dessutom har de tillgänglighet till samma tjänster

som andra personer i samhället. Även om utvecklingen går framåt finns det begränsat med fritidsaktiviteter, möjlighet till kulturuplevelser och andra områden för de personer som bor på institutioner i Finland. (Blomberg et.al, 2010: 298)

3.3 Mening och värde

Både ergoterapeuterna och socionomerna ser individer som aktiva varelser och det finns rotat i den biologiska, sociala och kulturella dimensionen. Engagemang och delaktighet är ett nödvändigt behov för individer så att de kan klara av vardagen. Själva aktiviteten ger mening och värde för individen. (Polatajko et.al, 2007: 20–21)

Mening och värde är båda komplexa begrepp som brukar användas parallellt i ergoterapin för att mening är ett resultat av det värde som uppstår i de aktiviteter individen utför (Eklund, 2010:24). Då personer upplever meningsfullhet i aktiviteterna resulterar det till välbefinnande som i sin tur ökar den subjektiva upplevelsen av hälsa (Erlandsson & Persson, 2014: 69). Det finns dock vissa skillnader mellan värde och mening; värde som individer upplever kan vara kulturellt betingade medan mening kan handla om de aktiviteter man gjort tidigare i livet och som är förknippade med vissa roller (Eklund, 2010:26). Deltagande i meningsfulla aktiviteter förbättrar individers upplevelse av välbefinnande i själva aktiviteten. Aktiviteter som professionella erbjuder bör vara av sådan karaktär som klienten själv uppskattar (Polatajko et.al, 2007: 69–70).

3.4 Gruppsykologi och samspel i grupp

En stor del av livet är att vara delaktig i olika sorts grupper i hemmet, i skolan, på jobbet och på fritiden. Grupper är nästan oundvikliga, vare sig vi är medvetna om dem eller inte. (Nilsson 2005:13) Människan har ett behov att tillhöra grupper. Det finns mycket fördelar i att vara en gruppmedlem, och det fyller vissa sociala behov, såsom tillhörighet, meningsfullhet och att ha roligt. (Nilsson 2005:15)

En av de viktigaste aspekterna av grupper är gemenskapen, och att höra till. I klientarbete inom det sociala området möter man ofta på väldigt ensamma människor som har en svag tillhörighet till sin omgivning, och inte känner sig hemma någonstans. Olika

grupper inom det sociala arbetet kan då ge dem mycket. De kan dela upplevelser, göra saker tillsammans och få positiv bekräftelse. (Tjersland et al. 2011:209 – 210)

Tjersland et al. (2011:102) delade in olika grupper i tre kategorier: *grupper med påtvingat medlemskap*, *frivilligt bildade grupper* och *naturliga grupper*. Grupper med påtvingat medlemskap kan handla om en skolklass eller en patientgrupp, medan frivilligt bildade grupper har ett tydligt gemensamt mål som de arbetar mot tillsammans, som t.ex. ett fotbollslag. Naturliga grupper är spontana grupper utan målsättning, som t.ex. en vängrupp som träffas. Engagemanget i gruppen är väldigt beroende på vilken av dessa kategorier den tillhör. I grupper som deltagarna inte själv valt att tillhöra var det viktigt att skapa trygghet och en känsla av samhörighet. (Tjersland et al. 2011:102)

Engagemang är en väldigt viktig del av alla sorters grupper. T.ex. stödboenden kan erbjuda gruppaktiviteter en bestämd tidpunkt varje vecka. Om aktiviteten är samma varje gång, kan det hända att grupperna blir rutinmässiga och tappar entusiasmen. Det finns en mycket större chans för gruppen att förhållas engagerade och utvecklas, ifall aktiviteten är något som både klienterna och handledarna är intresserade av. Ledarnas entusiasm kan smitta av, och resultera i att klienten vågar pröva på något nytt, och känner sig delaktig. (Tjersland et al. 2011:215) Delaktigheten kan stärkas ännu mera genom att låta klienterna vara med i beslutsprocessen om aktiviteten. (Tjersland et al. 2011:217)

Konflikter är en oundviklig del av grupper, och de kan uppstå av en lång lista av orsaker. Konflikter kan lösas snabbt och omärkligt, medan vissa konflikter förblir olösta, och skapar en laddning i gruppen. (Nilsson 2005:159) Det går att skilja på olika sorts konflikter. *Intressekonflikter* handlar om mål, intressen och behov, *värdekonflikter* om vad man anser värdefullt och viktigt, *bedömningskonflikter* om hur saker ska uppfattas eller bedömas, *personkonflikter* om krock mellan personligheter och *normkonflikter* om hur man ska uppföra sig. Konflikter handlar ofta om en blandning inom flera av de nämnda områdena. (Tjersland et al. 2011:108)

3.5 Tidigare forskning

Tidigare forskning har använts för att stöda de teoretiska perspektiven samt centrala begrepp som t.ex. meningsfullhet och fritid. Vetenskapliga artiklar söktes i databaserna

Academic Search Elite (EBSCO), Sage Journals och Arcada Finna. För att få fram sambandet mellan ergoterapi, meningsfulla aktiviteter samt fritid söktes följande sökord: "occupational therapy" AND meaningful activities OR meaningful occupations OR activities. Dessa sökord användes även i kombination med disability OR disabilities OR disabled för att få in målgruppens perspektiv på vad meningsfulla aktiviteter och en meningsfull vardag kan bestå av. För att få fram delaktighetsperspektivet har sökord som participation OR social participation OR involvement använts.

Från Arcada Finnas E-artikelsökning söktes med sökordet "utvecklingsstörning" vilket resulterade i 14 träffar. Två relevanta artiklar hittades, *Kulturella aktiviteter för personer med utvecklingsstörning – en pedagogisk utmaning* (Ineland & Sauer 2014) och *Stöd och service till personer med utvecklingsstörning: en studie om förändringar i Sverige och Finland mellan åren 1990 och 2010* (Blomberg et al. 2010)

(Se Bilaga 1)

3.5.1 Ergoterapi, fritid och meningsfulla aktiviteter

Ergoterapin erbjuder ett aktivitetsperspektiv som är mycket relevant i samband med arbeten lik våra. Enligt Blacker et al. (2008) är meningsfulla aktiviteter ett av de mest grundläggande begreppen inom ergoterapin. Det som utmärker meningsfulla aktiviteter är att individen frivilligt fått välja aktiviteterna och de känns roliga. Meningsfulla aktiviteter har en positiv inverkan på fysiska, psykiska, sociala, emotionella och det allmänna välmående hos individen. Dessa aktiviteter erbjuder chansen att slappna av, uttrycka sina intressen i form av hobbyn samt vara delaktig i sociala sammanhang. (Blacker et al. 2008: 313–314)

Blacker et al. (2008) lyfter fritiden som ett användbart redskap för att nå terapeutiska mål. Målen ställs upp för att stöda fritiden och de aktiviteter man genomför. Vid val av aktiviteter är personcentrerat arbetssätt det mest centrala eftersom man på detta vis säkerställer meningsfullheten i aktiviteten för individen. Det är viktigt att se till att aktiviteten är anpassad till individens behov och resurser, inte tvärtom. Personcentreringen är av stor vikt eftersom den motarbetar bl.a. aktivitetsdeprivation och kan göra det lättare för personen i fråga att handskas med sin funktionsnedsättning.

Fritid är något som är viktigt för alla människor, inte enbart för personer utan funktionsnedsättning. Fritiden erbjuder personer med funktionsnedsättning en ersättning för t.ex. betalt arbete, främjar delaktighet och kan hjälpa en att upprätthålla sociala kontakter. (Blacker et al. 2008: 313–314)

Ergoterapeuter spelar en viktig roll i samband med fritid och meningsfulla aktiviteter. Vi är experter på att genomföra aktivitetsanalys samt anpassa aktiviteter så de blir mera lämpliga för personens förmågor och resurser. Vid anpassning av aktiviteter ska man ta i beaktande individuella behov, personlighet, intressen, förmågor samt nedsättningar. Ergoterapeuter ser fritiden som något mycket subjektivt och unikt beroende på klienten. I bästa fall kan fritiden och anpassningen av aktiviteter leda till hög motivation och engagemang hos personen. Även miljön ska tas i beaktande vid anpassning av aktiviteter eftersom även den har en stor inverkan på motivationen och engagemanget. (Blacker et al. 2008: 315–318)

Deltagandet i fysiska aktiviteter har visats hjälpa individen att upprätthålla tidigare sociala roller och aktivitetsidentitet. Det ger även en möjlighet att delta i gruppaktiviteter och sociala sammanhang. Minsta lilla fysiska aktiviteten kan kännas otroligt meningsfullt för en person med en funktionsnedsättning på grund av sociala interaktionen, emotionella välbefinnandet och rollerna man har i aktiviteterna. Cunningham et al. (2012) hänvisar till Wilcocks (1998) påstående om att fysisk aktivitet ger en förbättrad livskvalité och hälsa överlag. Det kan hjälpa individen att slappna av och även att skapa en identitet genom rollerna. För att individen kan känna kontroll och valmöjligheter i sin situation är det som professionell bra att använda sig av teamarbete, kreativitet och analys. (Cunningham 2012: 106–108)

3.5.2 Delaktighet i meningsfulla aktiviteter

Välbefinnande börjar bli alltmer ett allmänt begrepp då man talar om funktionsvariation. Då man jobbar med att sträva efter välbefinnande och mening och värde med sina klienter bör man ta både subjektiva och objektiva perspektiv i beaktande; se om personen är tillfredsställd med situationen men även fokusera på att bedöma serviceprogrammet en verksamhet har för att kunna förbättra professionell praxis. (Badia et.al, 2013: 533)

Som tidigare nämnts är fritidsaktiviteter en stor uppenbarhet och ett lika viktigt livsområde som arbete, familj, utbildning och delaktighet i samhället. Då personer med intellektuell funktionsvariation deltar i avkopplande aktiviteter hjälper det dem att bli mer integrerade och får mer mening i vardagen. Det har dock kommit fram att det inte finns tillräckligt med studier som skulle forska relationen mellan livskvalité och de komponenter som fritidsaktiviteter innehar. (Badia et.al, 2013: 534)

Det är dock inte så uppenbart att serviceboenden fokuserar på fritiden klienterna har under kvällar och veckoslut. I studien "Leisure provision for persons with profound intellectual and multiple disabilities: quality time or killing time" undersökte man 112 boenden och deras sätt att erbjuda olika fritidsaktiviteter för deras klienter. Av 196 klienter var 87 män och 109 kvinnor. Som metod användes enkäter för att få mer information gällande klienterna och dagböcker där de professionella fick fylla i de aktiviteter som de utförde under 4 månaders tid. (Zijlstra & Vlaskamp, 2005: 435–436)

De som var mest alarmerande i resultatet var att av 19 timmar som klienterna hade till sitt förfogande för att göra olika aktiviteter erbjöd personalen aktiviteter i ca.4 timmar per veckoslut. Detta menar att klienterna har passiviserats under 15 timmar genom att titta på TV eller ligga i sängen. Dessutom var de erbjudna aktiviteterna av tidsfördrivande karaktär snarare än meningsfulla aktiviteter. (Zijlstra, Vlaskamp, 2005: 445–446)

Dessa två ovanstående artiklar lyftes fram som en helhet för att det anses vara en självklarhet att sträva efter att fylla vardagen med meningsfulla fritidsaktiviteter men då det kommer till den praktiska delen i processen blir det inte nödvändigtvis så som man tänkt sig. Detta bör man komma ihåg då man jobbar med projekt lik detta. Man bör ta fasta på den subjektiva upplevelsen för att kunna skapa mening och värde i vardagen.

3.5.3 Mål och metod inom kulturella aktiviteter

Olika kulturella aktiviteter, såsom konst och teater, erbjuds alltmer för personer med intellektuell funktionsnedsättning. Ineland och Sauer (2014) har i sin studie beskrivit och analyserat vilka mål dessa aktiviteter har, och vilka metoder som används i arbetet med kulturella aktiviteter för personer med intellektuell funktionsnedsättning.

Ineland och Sauer (2014:37–40) identifierar tre nivåer av målsättningar: samhällsnivå, organisatorisk nivå och individuell nivå. Målen på samhällsnivån handlar om att genom att öka förståelsen för personer med intellektuell funktionsnedsättning och att minska på negativa attityder gentemot dem, ändra på deras roll och ställning i samhället. Detta försöks nå exempelvis med teaterföreställningar som behandlar dessa ämnen. Målsättningen på den organisatoriska nivån handlar däremot om att skapa legitim konst, såsom alla andra kulturarbetare har möjlighet till. Dock kan de flesta målsättningarna kategoriseras inom den individuella nivån. Vare sig det handlar om musik, konst eller teater, är målet att skapa eller utveckla förmågor som inte handlar om aktiviteten. Exempelvis empati, sociala förmågor och självkänedom.

I studien identifieras också 5 olika metoder: *Konstnärliga*, *terapeutiska*, *coachande*, *lärande* och *tekniska*. I den *konstnärliga* metoden var målet en föreställning, men också social gemenskap. Tanken är att ha någonting att arbeta mot, och ha en publik som med sin uppskattning ökar skådespelarnas motivation, som sedan leder till konstnärlig utveckling. Den *terapeutiska* metodens mål är att utveckla deltagarnas sociala, emotionella och kognitiva färdigheter med hjälp av övningar som stärker jaget och samspelet. Den *lärande* metoden innehåller de övningar som stöder skådespelarna att byta brukarrollen till en skådespelarroll. De *coachande* metoderna handlar om allt stöd som skådespelarna kan behöva i sitt arbete, som t.ex. fysiskt stöd, psykosocialt stöd och signaler i skådespelet. Den *tekniska* metoden strävar efter att göra skådespelet tydligare för deltagarna med t.ex. ljussignaler eller musik. Dessa metoder är i praktiken tätt hopflätade, och inte skilda. (Ineland & Sauer 2014:40 – 47)

Ineland och Sauer (2014:47–48) diskuterar att kulturella verksamheter för personer med intellektuell funktionsnedsättning kan kallas ”sociala hybrider” då de förenar konstnärlig och terapeutisk logik. Detta kan skapa utmaningar och frågor om hur man i praktiken utför dessa verksamheter för att nå både konstnärliga och individuella mål.

Denna artikel visar på att aktiviteter kan ha en mycket större betydelse och mening för personer med intellektuell funktionsnedsättning, än bara själva görandet, och att kulturella aktiviteter kan användas för att utveckla många andra färdigheter.

3.6 Bakgrund och tidigare forskning som stöd för arbetsprocessen

Ur bakgrunden togs begreppet funktionsnedsättning med som ett viktigt underlag för både själva arbetsprocessen och den skriftliga rapporten för att kunna ta hänsyn till de som bor på Stjärnhemmet i förhållande till ett optimalt bemötande av dem. Både inom ergoterapi och sociala området är det viktigt att kunna använda sig av den rätta och aktuella terminologin. Mening och värde bakades in i själva produktutvecklingen eftersom mening och värde skapar välbefinnande och subjektiv upplevelse av hälsa. Mening och värde var grunden för produkten som boenden skapade tillsammans med skribenterna.

Själva principen att aktiviteter skall omformas enligt boendenas behov, önskemål och intressen vid produktutvecklingen blev en stor del av själva skapandet av produkten. Anpassning och gradering av aktiviteten togs även i beaktande redan under planering av metoden, det vill säga dyadiska intervjun. Detta hänger ihop med att anpassa aktiviteter genom att göra dem meningsfulla och inte tidsfördrivande. Med andra ord att inte planera utifrån sina egna idéer. Från den tidigare forskningen kom en viktig punkt upp; själva utförande av aktiviteten är inte det viktigaste, utan att sträva efter att skapa eller uppnå de värden i aktiviteten. Detta kan kopplas till Cunninghams (2012) teori som betonar att redan deltagande i en t.ex. fysisk aktivitet kan vara meningsfullt för personen p.g.a. den sociala interaktion och de roller man kan uppnå i situationen. (Cunningham 2012: 106–108)

4 TEORETISKA PERSPEKTIV

Delaktighet, empowerment och meningsfullhet har valts som de teoretiska perspektiven, och grunden för arbetet. Begreppen går hand i hand, är ständigt relevanta och går att se från både ett ergoterapeutiskt, och ett socialpedagogiskt perspektiv.

4.1 Delaktighet

Molin (2004: 56) definierar delaktighet som att individen är involverad i en livssituation. Han hänvisar även till Svenska Akademiens ordlista (1998) som definierar delaktighet som en uppgift eller aktivitet, social gemenskap och att ta del i dessa. Det som ord-

listan betonar är att personen som deltar i något kan uppnå en känsla av tillhörighet, som även kan definieras som en viktig del av delaktighets begrepp. Molin tar även upp Svenska Ordbokens (1990) definition om delaktighet som aktiv medverkan och medansvar. Med medansvar anses att individen har kunskap om något medan medverkan är något som förutsätter en social interaktion mellan minst två individer eller parter. (Molin 2004: 61)

Två av de mest centrala dokumenten om delaktighet är FN:s standardregler samt International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF). FN:s standardregler vill säkerställa delaktighet och jämlikhet för personer med funktionsnedsättning. Standardregeln betonar tillgänglighet av miljön och samhällsområden som det mest centrala för delaktighet. Delaktigheten och jämlikheten anses vara mänskliga rättigheter enligt FN. Det andra dokumentet är ICF och dess definitioner av delaktighet och engagemang. Delaktighet enligt ICF är ”En individs engagemang i livssituationer i förhållande till hälsoförhållanden, kroppsfunktioner och kroppens struktur, aktiviteter och faktorer i omgivningen.” (Molin 2004: 65–66) Inom ICF:s begrepp tas även engagemang upp i samband med delaktighet. Engagemang definieras som att vara aktiv inom ett livsområde, att vara accepterad samt att ha tillgång till de resurser man behöver. Molin hänvisar till Locke & Schweiger (1979) som delar in delaktighet i två olika nivåer: mikro- och makronivån. Mikronivån innebär individens engagemang och ansvar medan makronivån innebär större faktorer som jämlikhet, påverkan och demokrati. Det som är viktigt att komma ihåg i samband med delaktighet är att en individ kan ha alla de resurser hen behöver, känna sig accepterad och vara med i livssituationer utan att egentligen vara engagerad eller aktiv. (Molin 2004: 63–69)

4.1.1 Viktiga begrepp inom delaktighet

Molin (2004) hävdar att en person kan vara delaktig och engagerad även tanke- och känslomässigt. Även om det för en åskådare verkar som att en individ är mycket oengagerad kan individen i verkligheten vara mycket engagerad på ett tankemässigt och känslomässigt plan, t.ex. i sitt favoritlags matcher och prestationer. (Molin 2004: 68–69)

Molin (2004) har tagit ställning till alla de små begrepp som kommer fram i ICF:s utredning av delaktighet, detta på grund av att det är ett såpass omfattande begrepp. Delaktighet kan innebära både formell och informell tillhörighet. Den formella tillhörigheten innebär att du har en juridisk rätt att tillhöra ett sammanhang, t.ex. Stjärnhemmet. Den formella tillhörigheten garanterar inte att man faktiskt tillhör gruppen eller sammanhanget – här kommer informella tillhörigheten in. Den beskriver den subjektiva upplevelsen av att tillhöra ett sammanhang samt att vara accepterad. (Molin 2004: 69–70) Fastän boenden på Stjärnhemmet har en juridisk rättighet att bo på Stjärnhemmet och vara delaktiga i vardagen betyder det inte att deras subjektiva upplevelse går ihop med den formella tillhörigheten.

Ett par mycket viktiga begrepp som delvis även går in på empowerment är autonomi och självbestämmande. Dessa innebär att individen självständigt får ta beslut som berör ens eget liv samt bestämma över sin egen situation. Molin hänvisar till Söder (1989) som istället för begreppet oberoende (det vill säga att man inte behöver stöd i vardagens aktiviteter) använder sig av begreppet autonomi som innebär att individen självständigt får ta beslut men inte behöver klara sig självständigt i alla sysslor. (Molin 2004: 71)

Delaktigheten tar både ett inter- och intrapersonellt uttryck. Intrapersonella delaktigheten är beroende av personen själv och de aktiviteter hen deltar i, självbestämmande och engagemang. Interpersonella delaktigheten handlar mera om samspelet mellan individen samt fysiska- och sociala omgivningen. En sista men mycket viktig del av delaktighet är interaktion. Interaktion handlar om att ge och få i ett ömsesidigt sammanhang mellan individen och sociala omgivningen. Molin (2004) tar upp olika typer av deltagande – minimalt och maximalt. Minimalt deltagande innebär att omgivningen inte förväntar sig något från individens sida – det krävs inte något från personen. Maximalt deltagande å sin sida innebär att individen har ett samspel med sin omgivning. Denna typ av delaktighet ska präglas av accepterande, ömsesidighet och subjektiva känslan av tillhörighet. Delaktighet handlar inte endast om individen själv och hur hen deltar och engagerar sig i aktiviteter utan även om faktorer i omgivningen. (Molin 2004: 72–75)

Delaktighet är ett stort ord, som kan tolkas och förstås på många olika sätt. (Gustavsson 2014:11) Inom socialpedagogiken kan delaktighet förknippas med begrepp såsom in-

klusion, exklusion och marginalisering. Begreppet marginalisering används ofta i första hand för att beskriva utanförskap från arbetsmarknaden, och vidare samhällets trygghetssystem. Begreppen inklusion och exklusion bygger däremot på tanken att vi är en del av olika gemenskaper, och begreppen mäter graden av tillhörighet till dessa. Inklusion och exklusion är allt vanligare begrepp inom det sociala arbetet, och hittills har de använts mest i forskning om personer med funktionsnedsättning och deras delaktighet i t.ex. skola och fritidsaktiviteter. Det socialpedagogiska arbetet handlar mycket om att studera hinder och möjligheter för en individ att nå delaktighet inom de sociala gemenskaperna, samt analysera individens förutsättningar för detta. (Cederlund 2014:74 – 76)

Molin (2014:77) påstår att olika former av delaktighet har olika förutsättningar. Den mera konkreta frågan kan då låta: Vem ska utföra en handling för att delaktighet ska förekomma? Svaret brukar vara en blandning mellan individ och omgivning. Molin (2014:78) talar om interna och externa förutsättningar för delaktighet. De interna förutsättningarna kan handla om individens kapacitet att utföra en aktivitet, eller intresse för aktiviteten (d.v.s. vilja eller förmåga till delaktighet), medan de externa förutsättningarna kan handla om vilka aktiviteter som erbjuds i individens närhet, ifall aktiviteter erbjuds överhuvudtaget (d.v.s. Tillgänglighet och tillfälle till delaktighet).

4.2 Empowerment

Inom det sociala arbetet träffar man på människor som inte har mål eller resurser i livet, och som inte ser sina egna möjligheter. Socialt klientarbete grundar sig på tanken att alla människor har de nödvändiga resurserna inom sig som behövs för att lösa personliga problem. Adams (2008: xvi) definierar empowerment, som en individs, en grups eller en gemenskaps möjligheter att kontrollera de egna omständigheterna, använda makt och nå mål. Empowerment som begrepp är mycket populärt. Askheim och Starrin (2007) anser att anledningen kan vara att empowerment innehåller ordet power, som betyder både styrka, makt och kraft. Det vädjar till människans önskningar att vara stark och kraftfull, ha något att säga till om och ha kontroll över sitt egna liv. Ordet empowerment förknippas ofta också med andra begrepp, såsom delaktighet. (Askheim & Starrin 2007: 9)

Empowerment kan tänkas som både ett fenomen, en process och ett mål, antingen individuellt eller med stöd av någon annan (Hokkanen 2009: 330). Siitonen (1999) understryker att empowerment inte är något man kan ge till någon annan, utan det kommer från människan själv (Siitonen 1999:14). Dock går det som professionell att stöda processen, och använda t.ex. omgivningen till nytta. Empowerment som ett förlopp handlar om att tillsammans med en klient starta en process under vars gång klientens resurser växer. Denna ändring kan ske bara om personen själv vill det, och är redo att engagera sig. (Mäkinen et al. 2009: 134–135) I empowerment arbete är det viktigt för den professionella att ha ett förhållningssätt som betonar att alla människor är värda lika och har samma rättigheter, samt se att alla är kapabla då de ges rätta förutsättningar. (Askheim & Starrin 2007:81 – 82)

Inom socialpedagogiken identifieras tre arenor som går att förbättra med empowerment; den subjektiva, den sociala och den objektiva världen (Madsen 2001:157). Den subjektiva världen handlar om individen, och dess identitet som resurs, den sociala världen om de resurser som individen får ur sin sociala omgivning, och den objektiva världen om normer och värden som påverkar individens tillvaro. (Madsen 2001:158 – 159)

4.3 Meningsfullhet

Eftersom det finns en strävan till att i produkten få med sådana aktiviteter som är meningsfulla för dem som bor på Stjärnhemmet, är det viktigt att känna till de olika typerna av värde som finns. Erlandsson & Persson (2014) har en välutvecklad modell där de beskriver värde utifrån tre olika värdedimensioner. (Erlandsson & Person 2014: 38-45) Erlandsson & Persson (2014) beskriver mening som ett mycket dynamiskt begrepp. Detta på grund av att en aktivitets mening kan ändras för en person under en tidsperiod. Alla individer värdesätter olika aktiviteter och aktivitetens mening varierar från en person till en annan. För att kunna se en aktivitets möjligheter krävs det att man kan förstå en individs uppfattning om meningen med att utföra aktiviteten. En aktivitet får sin mening då den utförs av en individ i ett visst sammanhang och med vissa förutsättningar. Erlandsson & Persson hänvisar även till Florence Clark et al. (1991) som påpekar att meningen skapas av individens hopp och förväntningar. (Erlandsson & Persson, 2014: 29–30)

Aktivitetsvärde är något som anses som en förutsättning för att en individ ska känna mening i livet. ValMO-modellen delar in aktivitetens värde i tre olika värdedimensioner: konkret, sociosymboliskt och självbelönande värde. Dessa värdedimensioners förekomst varierar mycket beroende på aktiviteten. Vissa aktiviteter kan helt sakna värde medan andra präglas av en av värdedimensionerna eller alla av värdedimensionerna. (Erlandsson & Person 2014: 38-39)

Konkret värde innebär påtaglighet. Den aktiviteten man utför resulterar då i något konkret och synligt. I vissa fall kan detta innebära en konkret produkt som kan förbättra eller utveckla individens förmågor. Erlandsson & Persson (2014) använder sig av ett bra exempel: ”Att dammsuga är ett bra exempel på en rutinaktivitet som ofta ger ett starkt och tydligt konkret värde vilket är påtagligt genom att det blir synligt rena från dammråttor, sand och smulor på golven.” (Erlandsson & Persson, 2014: 39). Konkret värde kan även medverka i att undvika någon negativ konsekvens. Detta innebär att man inte med utförandet av en aktivitet upplever något värde utan att man rent ut undviker en situation som skulle kunna begränsa ens liv och inverka negativt. (Erlandsson & Persson, 2014: 38–39)

En aktivitet med mindre uppenbar värdeupplevelse kan bestå av sociosymboliskt värde. Sociosymboliskt värde delas in i en personlig, sociokulturell och universell nivå. På personlig nivå är upplevelsen av sociosymboliskt värde präglad av individens egna erfarenheter och bakgrund och därför även mycket unik. På en sociokulturell nivå upplevs värde och betydelse i ett visst socialt- eller kulturellt sammanhang. Detta kan även gälla i en subkultur. (Erlandsson & Person 2014: 40)

Universella nivåns sociosymboliska värden är sådana som kan ha samma betydelse och innebörd för människor tvärs över olika nationaliteter och kulturer. Det finns aktiviteter som anses universella, t.ex. dans och musik. Sociosymboliska värdedimensionen erbjuder även en möjlighet att uttrycka sig själv med hjälp av val av aktiviteter och fungerar därför som en kanal för ickeverbal kommunikation. Individen kan uttrycka mer om sin personlighet och sitt tankesätt medan omgivningen tolkar och reagerar på det individen uttrycker. Omgivningen kan uppmuntra till fortsatt aktivitet eller begränsa aktivitetsutförande. Detta på grund av att det finns aktiviteter som kan vara accepterade eller icke-accepterade av de kulturella normer och ideologier vi har i samhället. I samband med

sociosymboliskt värde och aktiviteter relaterade till denna värdeupplevelse kan man uppleva katarsis. Detta innebär att individen befrias från krav och press från omgivningen och kan visa känslor t.ex. vid en sorlig film. Denna kanalisering möjliggör uttrycket av känslor som annars kan vara svåra att uttrycka. Dessa känslor kan t.ex. kan vara sorg som uttrycks genom att gråta. Erlandsson & Persson (2014) hänvisar till Yalom (1975) som i psykologilitteratur använt sig av ordet katarsis för att beskriva denna kanalisering av känslor. (Erlandsson & Persson 2014: 41-42)

Sista värdedimensionen i ValMO-modellen kallas självbelönande värde. Självbelönande värde ger en omedelbar belöning då man utför en aktivitet. Erlandsson & Persson (2014) hänvisar till Csikszentmihalyi (1975) som beskriver något lik denna omedelbara belöning. Csikszentmihalyi (1975) beskriver begreppet flow som att man glömmet sig själv, tid och rum när man genomför en aktivitet. Självbelönande värde tillför personen med glädje och njutning och försäkras därför att individen återkommer till aktiviteten. Detta kan beskrivas som engagemang i aktivitet som får individen att glömma vardagens problem och bekymmer. Självbelönande värde och flow är inte synonymer till varandra eftersom man kan uppleva självbelönande värde i aktiviteter som inte är utmanande eller desto mera kräver användning av förmågor. Aktiviteter som ger utrymme för kreativitet och möjlighet för självstyrt inflytande har större självbelönandepotential än andra aktiviteter. Självbelönande värde kan upplevas oberoende av individens förmåga eller inställning. (Erlandsson & Persson, 2014: 40–44)

4.1 Teoretiska perspektiven som grund för arbetsprocessen

Delaktighet, empowerment och meningsfullhet är utgångspunkterna vid den deduktiva analysen, vilket betyder att den slutliga produkten formades enligt dem. Förutom produkten, har också själva arbetsprocessen och insamlingen av information en grund i de teoretiska perspektiven.

Boendenas autonomi och självbestämmande har tagits i beaktande speciellt i val av intervju metod och skapandet av produkten. Ett av målen under processen blev att försöka möjliggöra empowerment och delaktighet för boenden under processens gång, d.v.s. vid varje möte, vare sig det handlade om ”lära känna”-träffar eller intervjusituationer. Trots

att empowerment är större än bara en handling, hänger det med i process, metod och produkt t.ex. i form av attityd, förhållningssätt och bemötande. Delaktigheten kan definieras som att ta del av något, och det, i kombination med självbestämmanderätt och kunskap om meningsfullhetens subjektivitet är grunden till arbetets personcentrerade utgångssätt. Delaktighet handlar också om fysisk tillgänglighet, och produkten utvecklas med detta i tankarna. ValMO-modellens tre värde dimensioner utgör grunden för boendenas utvärdering av den färdiga produkten.

5 ETISKA ASPEKTER

Jacobsens etiska principer har använts som stöd för arbetsprocess där intervju med personal, boenden och föräldrar ingår. Då intervjuerna genomfördes med de olika parterna har informerat samtycke tagits i beaktande. Begreppet delas in i 4 helheter; kompetens, frivillighet, fullständig information och förståelse. Personen som intervjuas måste själv kunna ta beslut och ifall hen inte kan, bör vårdnadshavaren ta beslutet istället. Ifall personen som intervjuas inte kan ta egna beslut, bör undersökningens resultat påverka individen positivt och försäkra att det inte finns risk för negativa konsekvenser. Det är även vårdnadshavaren som bestämmer ifall personen i fråga skall delta i intervjun. Personen skall inte känna press inför intervjun utan deltagande skall vara frivilligt. Fullständig information handlar om att de intervjuade förstår vad undersökningen och alla dess delar handlar om och vilka eventuella för- och nackdelar som kan uppstå. Här inbakas förståelse in; med tanke på att man fått veta undersökningens syfte, bör personerna även förstå innehållet av informationen. (Jacobsen, 2012: 31–33)

Då de olika parterna intervjuas bör även följande begrepp tas i avseende; autonomi och integritet. Autonomi innebär att personer har rätten att bestämma över sina liv, dvs. att de har självbestämmanderätt. I arbetet blir det svårt med tanke på boenden; kan de själva uttrycka sin vilja eller tar deras vårdnadshavare besluten. Integritet handlar om att respektera personens privatliv och därmed behålla anonymiteten då man dokumenterar intervju svar eller analyserar datainsamlingar. (Henricson, 2012: 72)

När intervjun utförs med två deltagare åt gången bör man ta i beaktande rättvist bemötande av båda parter. Det sättet som intervjuaren talar på, tar kontakt och använder sitt

kroppsspråk kan ge signaler som hämmar den som blir bemött i diskussionen. (Blennberger, 2013: 133)

Vid första träffen på Stjärnhemmet uttryckte både chefen och en förälder några etiska dilemman som kan uppstå i samband med projektet. Stjärnhemmet har ganska långt haft samma personal och boenden sedan det grundats. Därför kan det bli ett etiskt dilemma att skribenterna som utomstående kommer in och utvecklar sin idé och produkt och påverkar de vardagliga rutinerna och existerande fritidsaktiviteterna.

Boenden på Stjärnhemmet är alla unika individer och har även olika intressen. Då man ska hitta meningsfulla aktiviteter tillsammans med boenden är det viktigt att man tar i beaktande hela skalan. Boenden är i mycket olika åldrar och de äldre kan därför emellanåt förväntas genomföra s.k. vuxenaktiviteter fastän de inte mentalt tillhör denna åldersgrupp. Det finns alltså inte några för barnsliga aktiviteter då det gäller genomförandet av arbetet - huvudsaken är att boenden känner sig delaktiga och får genomföra aktiviteter de anser meningsfulla.

Eftersom alla boenden inte möjligtvis kan uttrycka sina åsikter/önskemål är det viktigt att hitta den gyllene medelvägen mellan föräldrarnas åsikter och tankar samt boendes önskemål. Boendena är i fokus för projektet men det är viktigt att även föräldrarna får sina tankar och önskemål uttryckta. Personalen ska också intervjuas för att ta reda på de färdigt existerande verksamheterna på Stjärnhemmet eftersom projektet inte ska konkurrera med dem. Det skulle kunna leda till konflikter mellan skribenter och personal.

Som insamlingsmetod användes inspelning av intervjun. Etiska dilemman som kan uppstå i samband med denna insamlingsmetod är att boendens svar i intervjun kan hämmas då de märker att de finns en bandspelare i rummet. Ett annat etiskt dilemma kan uppkomma gällande intervjuernas sekretessbelagdhet. Dessa etiska dilemman kommer att undvikas med att under intervjuens gång nämna att det endast är skribenterna som lyssnar på intervjuerna. Bandspelaren förvaras på ett förutbestämt ställe där ingen utomstående kan få tag på den.

Ett av de mest centrala etiska dilemman kan uppstå i själva texten: nämligen användning av kränkande terminologi. För att förebygga detta dilemma har bl.a. FN:s konvent-

ion om rättigheter för personer med funktionsnedsättning lästs igenom. I denna konvention har det kommit fram att man försöker ersätta begreppet handikapp med funktionsnedsättning samt funktionshinder. (Socialdepartementet) Som det kom fram i kapitel 3.1 är användning av rätt terminologi utmanande eftersom terminologin ändras ständigt och t.ex. äldre litteratur innehåller ordet utvecklingsstörning, handikapp och liknande. Det förekommer även skillnader gällande användning av terminologi mellan olika utbildningar.

Det är även viktigt att vid intervjutillfällena ställa rätt slags frågor, och formulerar sig på ett sätt som ger respondenten en möjlighet att svara fritt med egna ord. Eide & Eide (2006:182) beskriver öppna frågor som ett bra sätt att "locka" fram beskrivningar, erfarenheter och berättelser, med väldigt lite styrning.

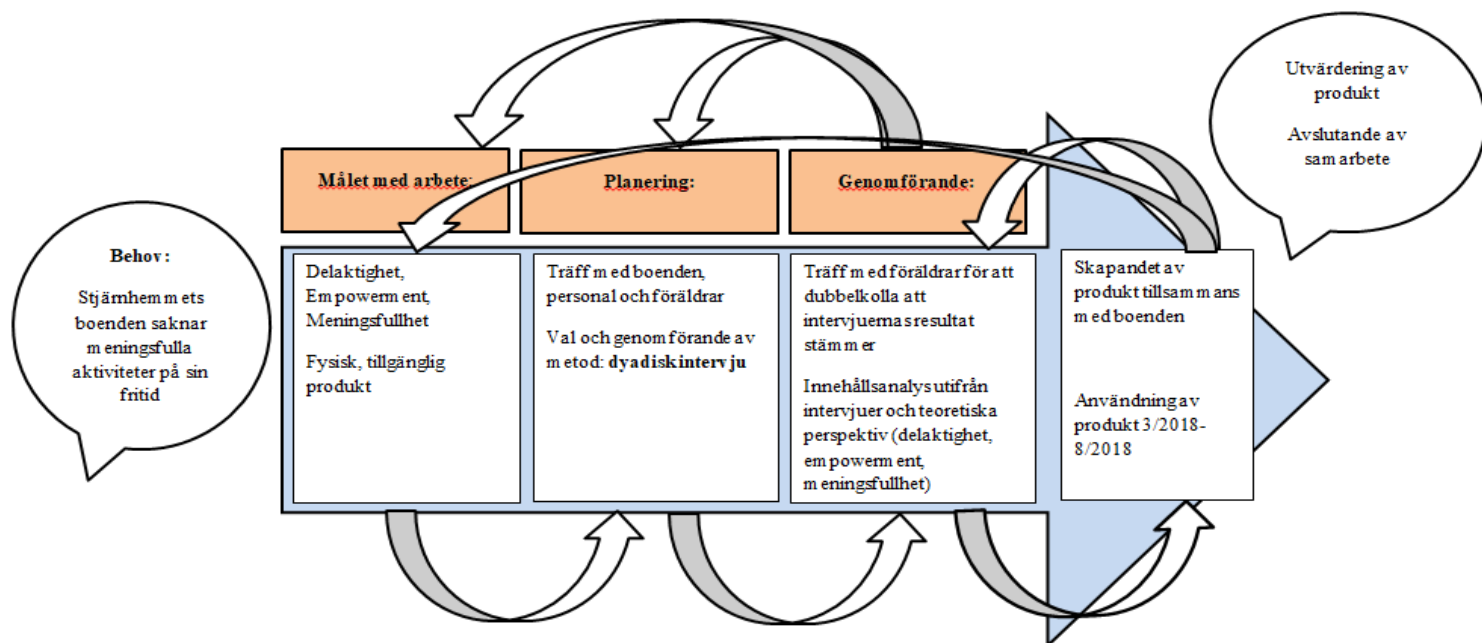
5.1 Etik och presentation av arbetet

Den etiska problematiken som nämnts ovan har tagits i beaktande under arbetets och intervjuernas gång. Autonomi samt integritet har tagits i beaktande både vid intervjutillfällena samt vid renskrivning av intervjuer. Automin syns i arbetet då boenden själv fått bestämma om de deltar i intervjuerna eller inte. Boendens integritet skyddades genom att i kodningen inte nämna några namn – ingen utomstående kan känna igen personerna i fråga utifrån tabellen.

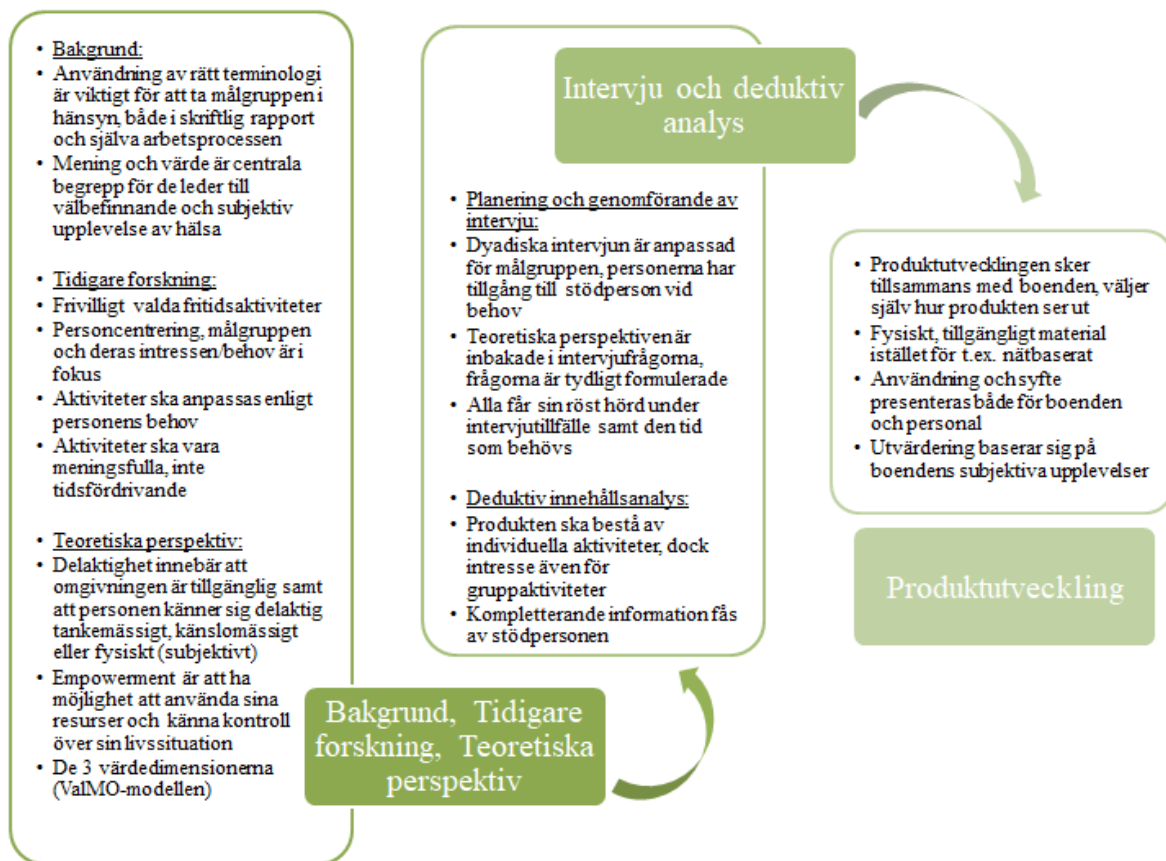
I arbetet och själva presentationstillfället kommer det olika metoderna som använts för att komma fram till resultaten och produkten att beskrivas. Ett exempel på hur en produkt skulle kunna se ut presenteras också vid tillfället, dock inte en boendes verkliga produkt eftersom hen skulle kunna kännas igen utifrån den.

6 ARBETSPROCESS

Detta kapitel består av figurer som ger en tydlig bild av hur hela arbetsprocessen (se figur 1) och besluten som tagits i de olika faserna i processen ser ut (se figur 2).

Figur 1. En grafisk uppställning av arbetsprocessen och dess faser.

Figur 2. En grafisk uppställning av de slutsatser som tagits i de olika arbetsfaserna.

7 TIDSRAM

Tidsramen strukturerades i en tabell för att klart visa de olika stegen som gjorts under arbetsprocessen, se Bilaga 2. Tidsramen sträcker sig från 19.10.2017 då arbetet började och slutar 27.8.2018 då sista utvärderingen av aktivitetsbladen genomfördes.

8 INSAMLING AV INFORMATION

I detta stycke presenteras dyadiska intervjun som en metod för verksamhetsinriktade arbetet. Den dyadiska intervjun öppnas upp genom förklaring av de tre faserna den innehåller, hurdana slags frågor som användes i intervjuguiden och hur intervjusvaren samlades in. Till sist redogörs sammanställningen av den information som samlats in.

8.1 Dyadisk intervju

Dyadisk intervju är en intervjuform som har personen med intellektuell funktionsnedsättning i centrum men tar även stödpersoner och deras tankar och känslor i beaktande. I detta fall kan stödpersonen vara en förälder/föräldrar eller personal. Med hjälp av denna intervju försöker vi få fram aktivitetshistoria, intressen, önskemål osv. Efter denna del kommer vi att göra en formanlys för att komma fram till den lämpligaste formen för projektet.

Dyadisk intervju innebär att det sker en diskussion mellan två personer (i detta fall två boenden) eller på tu man hand med en som intervjuas och intervjuaren (MOT). Denna slags intervju ansågs lämplig för detta arbete, dels för att metoden tillåter den intervjuade att välja en stödperson som representerar hen, men även för att den intervjuade står i centrum för intervjun. Stödpersonen kan i detta fall vara en förälder/föräldrar, personal eller både och.

Dyadisk intervju baserar sig på litteratur om intellektuell funktionsnedsättning. Jämfört med flera andra metoder ger denna metod en möjlighet till stöd för den intervjuade att klara sig genom intervjun. Metoder som kräver att personen ska vara självständig ställer normativa och orealistiska krav på deltagandet i forskningen. (Caldwell 2014: 488–493)

Varje dyadisk intervju tar ungefär 45 minuter. Då man har två personer som intervjuas tillsammans går man inte bara djupare in i temat utan deltagarna kan hjälpa varandra att komma med nya idéer och tankar som de nödvändigtvis inte skulle ha tänkt sig av då de hade blivit intervjuade ensamma. Intervjun är av en berättande form vilket släpper den ansträngningen som en individuell intervju eller gruppdiskussion kan föra med sig. (Morgan et.al, 2015:1–2)

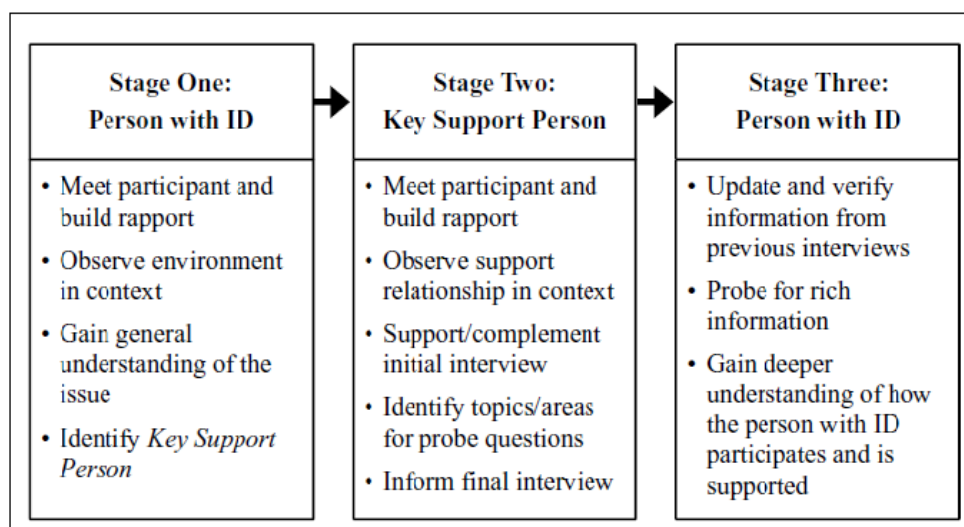
Denna intervjuform utgår från en social modell som lägger vikt vid att funktionsnedsättning inte är något nedärvt hos själva personen, utan det är samhällets oförmåga att svara på individens behov som leder till funktionsnedsättning. Det finns stora skillnader i hur mycket personer utan funktionsnedsättning och personer med funktionsnedsättning kan påverka beslut som berör ens liv. Därför är autonomi och att ta beslut de mest centrala faktorerna i metoden. Första steget före man börjar själva intervjun är att bygga upp en trygg relation mellan personen som intervjuas samt stödpersonen. Då den inter-

vjuade känner sig trygg med intervjuaren ger det en möjlighet till att få mer validitet för resultaten över tid (Caldwell 2014: 492–496)

8.1.1 Intervjuns tre faser

Dyadiska intervjun delas in i tre olika faser. Första fasen innebär en första träff med personen med funktionsnedsättning. I denna fas börjar intervjuaren samla bakgrundsinformation och skapa en trygg relation med personen. Under denna preliminära intervju får personen utse sin stödperson. Intervjuns följande fas är tvådelad. Dels ska den ge kompletterande information om första intervjun, men den ska även fungera som ett förberedande tillfälle för tredje fasen och intervjun. Det som är viktigt att komma ihåg är att personen med funktionsnedsättning alltid är s.k. centralaste källan för information. Stödpersonen intervjuas för att få kompletterande information samt för att möjliggöra en lite djupare förståelse. Kompletterade informationen kan hjälpa med att förbereda flera ämnen för tredje intervjun och säkerställa var intervjuarens forskningsfrågor skulle passa bäst i processen. Tredje och sista fasen i intervjun sker tillsammans med personen med funktionsnedsättning. I denna fas strävar man efter att verifiera all den information man fått från intervjun med stödpersonen. Intervjuaren har nu en djupare förståelse. Personen kan ännu i detta skede informera om förändringar sedan första träffen. (Caldwell 2014: 497–500)

För att konkretisera de tre olika faserna använder vi oss av tabellen Caldwell (2014) använt i sin artikel (se figur 3).

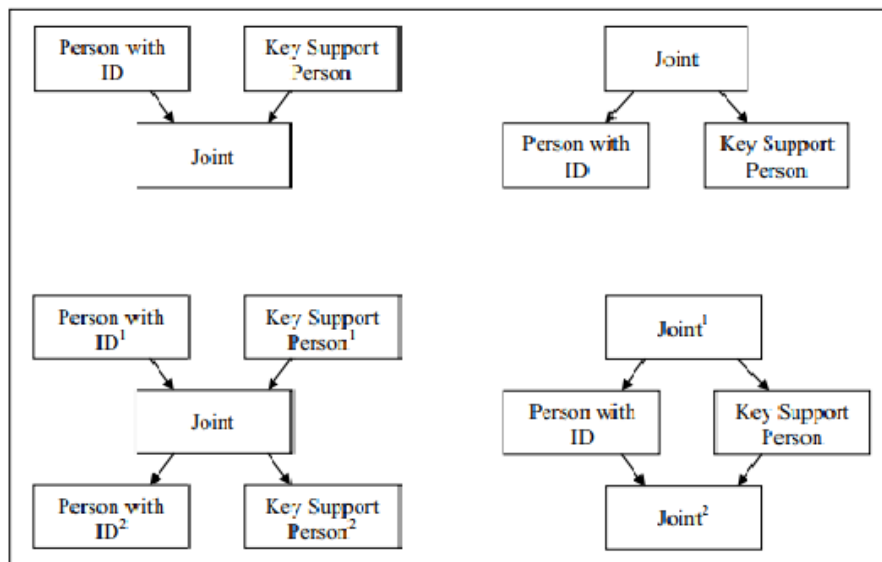

Figur 3. Caldwell (2014) Dyadic interviewing: a technique valuing interdependence in interviews with individuals with intellectual disabilities

Caldwell (2014) har i sin artikel med hjälp av en tabell uttryckt att intervjun kan ske i olika kombinationer av stödpersoner, intervjuare och personer med funktionsnedsättning.

I följande bild ser man några exempel på hur en intervju kan se ut (Se figur 4).

Figur 4. Caldwell (2014) Dyadic interviewing: a technique valuing interdependence in interviews with individuals with intellectual disabilities

Morgan et al. (2013) betonar vikten av att få dela med sig och jämföra sin situation med andra likasinnade som en styrka av denna metod. Intervjun är lik ett diskussionstillfälle där det finns en s.k. mellanhand eller förmedlare som ställer frågor och delvis styr diskussionen. Man får samlat in mera kvalitativ data under dessa tillfällen än man skulle få under en vanlig intervju och det är även lättare att få tidtabellerna och gå ihop eftersom det handlar om ett få tal människor. I artikeln använde sig Morgan et al. (2013) ett exempelfall med äldre med framskridande demens. Denna mera privata intervjuform hjälpte med att undvika den stress som kan uppstå i gruppsituationer med nya människor. Intervjun mellan två parter möjliggjorde uttryckandet av tankar och känslor samt att diskutera dem med en likasinnad person. (Morgan et al. 2013: 1277–1278) Det ansågs att intervjun skulle kunna fungera på samma sätt för personer med funktionsnedsättning. Gruppsituationer kan vara mycket stökiga och ostrukturerade och därför känns svåra för en person med funktionsnedsättning.

8.1.2 Öppna frågor

Öppna frågor handlar om att utforska och förklara de teman som kommer upp under diskussionen och den intervjuade har möjligheten att beskriva sina känslor och upplevelser. Frågorna börjar med "hur", "vad" eller "varför" som ger stöd till den intervjuade att kunna berätta om sina personliga erfarenheter. Dessa frågor strävar efter olika riktningar: "hur" handlar om att leda svaren mot upplevelser och känslor, "vad" leder mot fakta och konkreta svar och med "varför" försöker man få en förklaring av den intervjuade. Frågan "varför" brukar inte användas lika flitigt som de två andra med tanke på att frågan kan upplevas som kritiskt mot den personen som intervjuas. (Eide & Eide, 2006: 182)

Valet av öppna frågor tog avstamp från det behov av att få de olika parternas röst hörda utan att de känner sig pressade att svara rätt på frågorna. Dessutom blir det lättare för boenden att kunna själva svara med egna ord på de frågor som ställs. Nackdelen med öppna frågor gällande boenden, kan vara att svaren blir för breda och att de intervjuade kan berätta irrelevant fakta. Dessutom kan "hur"- frågan väcka gamla känslor som gör det svårt för de intervjuade att kunna öppna upp sig för de frågor som ställs. För intervjuguiden, se Bilaga 3.

8.2 Insamlingsmetod för intervjun

Då det gällde val av insamlingsmetod konstaterades det att inspelning av intervjun är effektivt. Avsikten med att banda in svaren är att få all information rätt. Om man skulle välja att skriva svaren på datorn kan det bli att fokus ligger på vad intervjuaren skriver på datorn och då blir inte intervjun komplett. Före intervjun bör den intervjuade få veta vad intervjuns målsättning är och att svaren kommer att vara sekretessbelagda. (Suomalaisen Kirjallisuuden Seura)

Miljön där intervjun genomförs bör vara lugn. Av erfarenhet har man märkt att miljön inte bör ha utomstående lyssnare, ett öppet fönster, eller liknande, som skulle störa den intervjuade. Under intervjun bör mikrofonen vara 30-100cm från den som blir intervjuad. Av varje intervju bör det vara basinformation; när och var har intervjun skett, vem som intervjuar, vem som är intervjuade och hans namn och födelsedatum. (Suomalaisen Kirjallisuuden Seura)

Vid intervjutillfällena användes bilder som stöd till dem som behövde det. Intervjufrågorna ”översattes” till bilder med hjälp av kommunikationsprogrammet Widgit Go!. Widgit Go! är ett kommunikationsprogram gjort för tabletter. Med hjälp av programmet kan man skapa olika övningar eller kommunikationsprogram. Man kan skapa meningar som tabletten sedan kan läsa upp. Då man skriver ett ord i sökfältet hittar programmet en motsvarande bild till ordet. (Papunet)

8.3 Deduktiv innehållsanalys

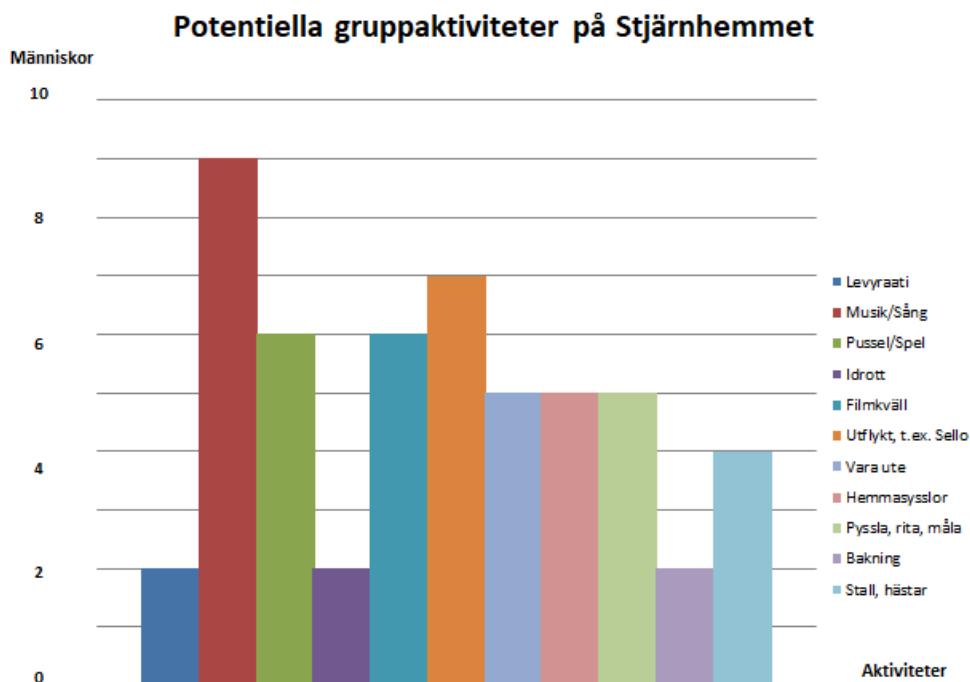
I arbetet användes deduktiv analys då informationen i intervjuerna granskades. I deduktiv analys är det skribenterna som väljer vilka saker som bör adresseras och vilka svar som är viktiga att ta med till nästa skede av arbetsprocessen. Deduktion handlar om att utgå från den teori eller empiri man har som grund, och i detta fall är teorin de begrepp som beskrivits i början av hela processen, nämligen delaktighet, meningsfullhet och empowerment. Dessa begrepp har använts som kategorier och använts som ”glasögon” för att kunna se vilka svar från intervjuerna är relevanta. (Jacobsen, 2012: 72) Ett deduktivt tillvägagångssätt är en lättare metod än induktiv för att med deduktiv analys vet man redan på förhand vad som bör tas i beaktande medan man i induktiva analysen först granskar sin information och gör kategorier enligt innehållet.

Aktiviteterna som framkom i intervjuerna sammanställdes i en Excell-tabell (se figur 5) och analyserades utifrån de teoretiska perspektiven (delaktighet, empowerment och meningsfullhet), och sedan plockades de relevanta och genomförbara aktiviteterna och lades i ett Word-dokument.

Person F	Empowerment	Delaktighet	Meningsfullhet	Avgränsning av aktiviteter:	
				Sport/motion, hemmasysslor, vara ute, filmkväll, utflykt	
(Arbete)	x	x	x		
(Salkkarit, Uusi päivä)			x	Ensam:	
Innebandy	x	x	x	Hemmasysslor	
Ishocky, skrinna	x	x	x	Sport	
Hemmasysslor		x			
Vara ute			x	Tillsammans:	
				Sport	
Önskemål				Filmkväll	
Filmkväll		x	x	Utflykt	
Utflykt (Butik, Stocka)		x	x	Vara ute	
Sport	x	x	x	Hemmasysslor - intresse att göra det med andra?	

Figur 5. Exempel på deduktiv innehållsanalys i en Excel-tabell.

Efter genomförande av intervjuerna blev det bekräftat att individuella, skräddarsydda aktiviteter är det som strävas efter. Det kom dock även fram att det finns ett intresse för gruppaktiviteter i mindre grupper eftersom flera boenden hade liknande intressen. Dessa visas i tabellen nedan (se figur 6).

Figur 6. Gruppaktivitetsönskemål som kommit fram under intervjuerna med boenden på Stjärnhemmet.

9 PRODUKTUTVECKLING

I början av arbetet används begreppet produkt eftersom formen är oklar medan det i slutet av arbetet beskrivs som material eftersom formen är klar. Före påbörjandet av själva arbetsprocessen gav projektet en inblick av att formen av arbetet skulle kunna vara gruppaktiviteter av något slag. Efter möten med boenden, föräldrar och personal kom det alltmer fram att gruppaktiviteter inte är något som kommer att fungera i detta fall.

Boenden på Stjärnhemmet är alla unika individer. Alla har olika intressen och därför är gruppaktiviteter inte passande eller meningsfullt. Efter personal- och föräldramötet 14–15.11.2017 kom det fram att en del av boenden inte kommer överens sinsemellan. För att få allas röst hörda och få in en meningsfullhetsaspekt i aktiviteterna var skräddarsydda aktiviteter ett bättre alternativ. Formen blev ett fysiskt material, i detta fall ett aktivitetsblad med skräddarsydda aktiviteter för varje boende. Fysiskt material anses i detta sammanhang vara mera tillgängligt och användbart eftersom en del av boenden inte har tillgång till varken iPad eller internet. Varje boende fick ett individuellt material eftersom alla inte möjligtvis vill dela med sig sina intressen med resten av boenden. Det ansågs också att det blir lättare för personalen att alla boenden har ett eget material som personalen kan använda sig av då de besöker hemmen. Då har även boenden sina intressen samlade på ett ställe och kan själva ha tillgång till materialet som skapats tillsammans. Eftersom det tänkts att materialet är av fysiskt slag var boenden med och designade materialet.

I första hand handlar aktiviteterna i materialet om individuella/enskilda aktiviteter eftersom det ska vara skräddarsytt men ifall det finns intresse att genomföra aktiviteter tillsammans borde det vara möjligt.

Figur 7. Exempel på hur ett aktivitetsblad kan se ut.

Boenden fick själv välja font och färg på texten samt vilken färgs papper aktivitetsbladet skapas på (se figur 7). Efter att aktivitetsbladet var utprintat fick boenden vidare smycka sina aktivitetsblad med självvalda kreativa metoder (t.ex. rita, måla, välja och printa ut bilder från nätet). Denna process genomfördes individuellt med alla boenden. Då aktivitetsbladen var färdiga laminerades de för att förbättra deras hållbarhet.

Efter produktutvecklingen presenterades aktivitetsbladet och dess syfte samt användning till både boenden och personal. Produkten delades ut då alla aktivitetsblad var färdiga. Kopior av aktivitetsbladen (Word-dokument) sparades på en minnessticka som överläts åt personalen. I samband med överlåtandet av minnesstickan bads även personalen informera varandra om att alla aktivitetsblad har kopior som kan skrivas ut ifall bladet försvinner eller förstörs.

10 UTVÄRDERING AV PRODUKTEN

Då man i arbetet kommit till produktutvecklingens slut är det viktigt att utvärdera den produkten som skapats. Enligt Salonens (2013) exempel på ett verksamhetsinriktat arbete är det bra att i utvärderingsskede värdera själva produkten som helhet samt att ge

rekommendationer och förbättringsförslag. Det som blir centralt efter produktutvärderingen är självvärdering samt att utvärdera arbetet ur egna utbildningens synvinkel. Även en utvärdering av etiken kan genomföras vid behov. (Salonen 2013:27) Självvärderingen och etiska utvärderingen blir mera synliga i diskussionen (se kap. 11).

10.1 OVal-9

För att utvärdera hur man lyckats få fram meningsfulla aktiviteterna för boenden kommer det i arbetet användas ett instrument, OVal-9, som betonar aktivitetens värde. Värdet indelas i 3 triader; självbelönande, konkret och sociosymboliskt värde.

OVal-9 är ett instrument som mäter personens upplevelser av den aktivitet hen har utfört. Instrumentet har 9 exempel på de upplevelser som kan kopplas ihop med ValMO värdetriader. Upplevelserna skrivs upp som i hur hög grad upplevelsen har varit för aktiviteten i fråga. Reflektionen görs 3 månader efter att personen har börjat utföra aktiviteten, så att personen har tid för att tänka hurdan värde aktiviteten har. (Erlandsson & Persson, 2014: 79)

Instrumentet valdes för att konkret kunna se hur de aktiviteter som kommer att erbjudas till var och en, har gett för sociosymboliska, konkreta och självbelönande värde. Då de exempel som OVal-9 har gås igenom är det lättare att se om aktiviteterna har gett den meningsfullhet som har velats skapa för boenden i deras vardag.

Vi tog stöd av Facebook-sidan ValMO-modellen (Facebook) för att kunna översätta den norska versionen ”Manual til undersøgelsesredskabet OVal-9” till svenska (Professionshøjskolen Metropol, 2016:3). (Se Bilaga 4)

10.2 Genomförande av OVal-9

Stjärnhemmet besöktes 6, 13, 21 och 27 augusti för att genomföra OVal-9 för att kunna utvärdera produkten. Målet med utvärderingen var att se om produkten skulle kunnat ha någon nytta för boenden under sommarmånaderna och med hjälp av den skapa meningsfullhet i vardagen. Triaderna som finns i OVal-9, dvs självbelönande, konkret och sociosymboliskt värde, gav ett bra bottenplan för att teoretiskt kunna påvisa aktivitetsbla-

dens betydelse för boenden i Stjärnhemmet. En del boenden hade åkt hem till sommaren vilket resulterade till att genomförande av OVal-9 inte var möjligt att utföra med alla boenden. Frågeställningarna i OVal-9 var för svårt formulerade så de omformulerades enligt boendens behov för att få ett tillförlitligt svar. Se Bilaga 4

10.3 Resultat av utvärderingen

6 av 12 boenden hade aktivitetsbladen kvar hemma hos sig. Av dem var det 4 boenden som hade använt sig av aktivitetsbladen mer eller mindre under sommaren. Alla av de 4 berättade att de hade haft någon form av användning av aktivitetsbladet vad det gäller att fylla meningsfullhet i fritiden. De som använt sig av bladen kände att de utförda aktiviteterna gav främst ett sociosymboliskt värde, eftersom de utförda aktiviteterna innehöll närvaro av en annan individ, som t.ex. familjemedlem eller personal.

De resterande 6 boenden hade inte kvar sina aktivitetsblad och inte kopierat ut nya från den minnessticka som getts till personalen. En del visste inte om de hade kastat bort dem eller bara tappat aktivitetsbladen. Dock hade några kvar sina i rummet, men hade inte använt dem, eftersom påbörjandet av en aktivitet skulle ha krävt stöd från en annan person i omgivningen.

11 DISKUSSION

Under diskussion kommer vi att diskutera lite allmänt om hur vårt arbete blev och se ut som det blev. Vi kommer även att öppna upp bakgrunden genom att bl.a. diskutera användning av terminologi, aktiviteter samt deras mening och värde. Teoretiska perspektiven empowerment, delaktighet och meningsfullhet samt användningen av dem i arbetet blir också tydliga i diskussionen. Under Metod- och resultatdiskussion diskuterar vi modellen, metoden, produkten och vad som skulle kunnat göras annorlunda. I metod- och resultatdiskussionen tas även etiken i arbetet upp.

Målgruppen vi arbetat med har varit väldigt viktig för oss, så det var självklart ända från början att arbetet utförs klientcentrerat. Vi bestämde oss för att inte specificera boendens funktionsvariationer desto mera eftersom vi utgår från personen och inte diagno-

sen. Detta delvis på grund av att inte understöda den klassifikation av handikapp som Philips Wood gjort. Vi tänkte att genom att inte betona diagnoserna undviker vi den press handikappsnivån i klassifikationen lägger på att personerna i fråga inte kan uppfylla de sociala rollerna. (Jämför Calais von Stokkom & Kebbon 2000: 36–37)

I bakgrunden ville vi ta upp definition av funktionsnedsättning, terminologi och information om stödboende, främst för att ge läsaren den information som är nödvändig att ha för att förstå rapporten, medan mening och värde lägger en grund för det för detta arbete centrala begreppet meningsfullhet. Som vi redan nämnde i stycket om terminologi kring funktionsnedsättning, ändrar sig terminologin snabbt. Redan under den period som vi har arbetat med denna rapport har det debatterats ifall t.ex. begreppet funktionsnedsättning bör användas överhuvudtaget. I vår rapport hittas termer såsom handikapp och utvecklingsstörning som kan anses föråldrade och kränkande. De begreppen finns bara ifall de är relevanta för teori och de källor som använts.

Vi inser att stycket om grupppsykologi och samspel i grupp kan kännas irrelevant för läsaren, eftersom produkten inte är relaterad till gruppverksamhet. Vi anser dock att stycket är viktigt för vår process. Stycket om grupppsykologi och samspel demonstrerar på sätt och vis hur spiralmodellen kan fungera, det vill säga att man måste gå bakåt i processen och ändra riktningen på arbetet. Dessutom har stycket en koppling till delaktighet och serviceboende, samt beskriver olika slags konflikter. En av orsakerna till att gruppaktiviteter inte alltid fungerar på Stjärnhemmet är personkonflikter, vilket handlar om personkemi mellan människor (Tjersland et al. 2011:108). Under innehållsanalysen konstaterade vi ändå att gruppaktiviteter också är en möjlighet i Stjärnhemmet, trots att det inte blev i en stor roll i den slutliga produkten.

Valet av delaktighet, empowerment och meningsfullhet som teoretiska perspektiv var naturligt eftersom begreppen är gemensamma för båda utbildningarna. Det möjliggjorde också att vi under arbetets gång kunde samarbeta tätt och stöda varandra fastän arbetet skrevs från två olika utbildningars synvinkel.

Delaktigheten kändes speciellt viktig för som Molin (2004) nämner är delaktighet en enligt FN definierad mänsklig rättighet. Alla människor har rättigheten att vara delakt-

iga i samhället, sociala situationer samt olika slags aktiviteter. (Molin 2004: 65-66) Delaktighet erbjuder individen en känsla av tillhörighet, och det var något vi ville att boenden ska få uppleva. Delaktighet och empowerment är begrepp som går hand i hand.

Empowerment var också ett ganska tydligt val för teoretiskt perspektiv eftersom vi enligt Askheim & Starrin (2007) professionella förhållningssätt sett alla personer som lika värda med en hel del resurser som kan användas till sin fulla potential vid rätt förutsättningar (Askheim & Starrin 2007: 81-82). Vi arbetade inom den subjektiva världen som Madsen (2001) definierat: det vill säga boendens resurser och de resurser de erbjuds från sin sociala omgivning, i vårt fall Stjärnhemmet och deras barndomshem (Madsen 2001: 157). För att arbeta personcentrerat ville vi även att boenden skulle ha en känsla av kontroll och makt över sitt eget liv och att själv få välja aktiviteter som de anser meningsfulla.

Meningsfullhet går in i både delaktighet och empowerment och har därför fungerat som en slags röd tråd genom hela vårt arbete. Erlandson & Person (2014) beskriver upplevelsen av mening som något mycket subjektivt (Erlandson & Person 2014: 29-30). Det stämmer även bra in på hur man upplever delaktighet i olika situationer. Som det kom fram under intervjuernas gång känner en del boenden delaktighet och tillhörighet av att sitta och se på när andra gör aktiviteter. Det känns meningsfullt för dem. Andra boenden upplever inte situationen på samma sätt utan vill verkligen delta i aktiviteten för att kunna känna tillhörighet och därmed blir situationen meningsfull för dem.

Meningsfullhet och empowerment går hand i hand eftersom personerna får ta beslut som berör deras liv. Att själv få ta besluten ger personen en känsla av makt och kontroll över sin livssituation och hjälper även att uppnå mål (Adams 2008: xvi). Därmed känns dessa beslut även mera meningsfulla.

11.1 Metod- och resultatdiskussion

Verksamhetsinriktat arbete som typ av examensarbete har varit ganska utmanande, vilket resulterade till att vi satt mycket tid på att läsa in oss på de olika stegen denna typ av arbete innehåller. Det tog tid, och stöd från handledaren för oss att få en bra förståelse av processen för arbetet. Trots utmaningarna har det varit väldigt lärorikt och intressant,

och klart det bästa valet. Detta på grund av att vi lärt oss hur planera, samarbeta med 3 olika parter i arbetsprocessen och ändå ha förmågan att kunna anpassa enligt målgruppen, det vill säga att jobba klientcentrerat. Ändringar som skett under arbetsprocessens gång gav inte bara oss tålamod, utan en djupare förståelse till hur en produktutveckling kan gå till. Dessa aspekter ger oss erfarenhet som vi kan ta med oss till framtida arbetsplatser vad det gäller att planera, utveckla och utvärdera.

11.1.1 Modell

Vi märkte redan i början av processen att ett verksamhetsinriktat arbete kräver bollande av idéer och överenskommelser gällande tillvägagångssätt tillsammans med personal, föräldrar och boenden. Detta bollande av idéer resulterade ofta till ändringar under processens gång. Därför blev det mycket klart och tydligt att spiralmodellen är den modellen som stöder oss bäst under arbetets gång. Som Salonen nämner i sin text om spiralmodellen, handlar det om att ta små steg och inte planera processens gång alltför noga genast i början. Människorna som deltar i arbetet har egna tankar och känslor som påverkar den stunden man är i, som t.ex. intervjutillfällen (Salonen, 2013:14). Vi hade på förhand planerat att intervjua alla boenden, men eftersom alla inte kände sig bekväma eller motiverade till att bli intervjuade, behövde vi igen ändra vårt tankesätt i processen.

Under varje träff med Stjärnhemmet har vi bedömt en viss situation. Dessa bedömningar, som man inte i förväg kan förutse, ger varje gång en ny riktning till hur arbetet skall framskrida (Salonen, 2013:14). Ändringarna av de förhandslagda idéerna, som vi satt upp, krävde mycket tid, dock resulterade det till att vår problemlösningsförmåga blivit bättre. Spiralmodellen krävde flexibilitet och öppenhet för nya idéer, och det var nödvändigt att istället för att försöka styra arbetet i en specifik riktning, låta arbetet på sätt och vis styra oss mot den rätta riktningen.

11.1.2 Metod

Det var krävande att från första början hitta en metod med tillräcklig evidensbas gällande intervjuer anpassade för personer med intellektuell funktionsnedsättning. Dya-

diska intervjun som metod var inte bekant för oss från förr. Den var dock ett säkert val eftersom den specifikt är anpassad för personer med intellektuell funktionsnedsättning. Första steget var att läsa sig in på metoden och dess faser. Intervjun krävde mycket förberedande arbete, flexibilitet och anpassning från både oss och de andra parterna. Intervjusituationerna var meningsfulla för oss skribenter eftersom vi fick ta del av boendens tankar, intressen och drömmar. Vi hoppas även att intervjuerna var en tankeställare som fick boenden att tänka på vad som är viktigt och meningsfullt för dem själva och vilka aktiviteter som ger dem glädje.

11.1.3 Produkt

Vi hade ursprungligen tänkt oss att produkten skulle innehålla gruppaktiviteter av något slag men kom ganska snabbt fram till att det inte är ett fungerande koncept. Detta på grund av att boenden har såpass olika intressen och för att, enligt Erlandsson & Persson (2014: 29–30), upplevs meningsfullheten i dessa såpass subjektivt. Då vi gjorde en innehållsanalys över intervjuerna kom vi fram till den slutsatsen att det trots allt finns gemensamma intressen och potential för gruppaktiviteter. Primära resultatet ur innehållsanalysen var de individuella aktiviteterna men vi tog även de gemensamma intressena i beaktande. Utvecklande av produkten var krävande eftersom vi måste komma fram till en form som kunde anpassas enligt boendens behov. Enligt FN:s standardregler är miljöns tillgänglighet en av de viktigaste faktorerna i delaktighet (Molin 2004: 65–66). I enlighet med att delaktighet är ett av arbetets centrala teoretiska perspektiv kom vi fram till att produkten är mest tillgänglig både för boenden samt personal då den är i fysisk form. Detta på grund av att alla boenden inte hade tillgång till t.ex. nätbaserat material. I fysisk form hade även personalen ständigt tillgång till materialet som därför även bättre kunde användas i arbetsvardagen. Aktivitetsbladets struktur möjliggjorde personalen en klar och tydligt bild om vad personen tycker om att göra, vad hen kunde tänka sig göra tillsammans med andra samt vilka aktiviteter de kunde planera in i Stjärnhemmets program i framtiden. Problemet med denna form av produkt var att produkten lätt tappades bort, men detta problem motverkades genom kopior av produkten på en minnessticka. Minnesstickan överläts åt personalen. Det som även varit ett bra tillägg i detta skede skulle ha varit skriftliga instruktioner om hur aktivitetsbladen ska användas.

Själva skapandet av produkten kändes meningsfullt och lyckat eftersom boenden var delaktiga i situationen och fick själva bestämma utseendet av produkten. Produkten tog formen av individuella aktivitetsblad med de aktiviteter boenden uttryckt under intervjuerna. Situationen där aktivitetsbladen skapades förstärkte vår relation till boenden eftersom vi i all lugn och ro kunde umgås och arbeta tillsammans. Boendens deltagande i skapandet av materialet bidrog till empowerment eftersom de fick använda sig av sina resurser och själv ta beslut över hur produkten ska se ut. Eftersom boenden själv fick välja sina aktiviteter bidrog de även till meningsfullhet. Deltagandet blev synligt genom en känsla av tillhörighet, bl.a. med oss skribenter samt med andra boenden t.ex. under intervjusituationen i par.

Produktutvecklingen påverkades av den bristfälliga kommunikationen. Under utvärderingsfasen var det många från personalen som inte fått information om genomförandet av aktivitetsbladen, vilket resulterade i att själva resultatet av aktivitetsbladen inte blev så lyckat som vi hade hoppats på. Tidpunkten för att prova aktivitetsbladen var eventuellt inte den lämpligaste eftersom många hade pågående läger, släktträffar, stugresor osv under sommaren, vilket gör det svårt att ordentligt kunna använda en ny produkt. På grund av tidsresurser och deadline blev sommarmånaderna den lägligaste tidsperioden för detta arbete. Dessutom skulle kommunikationen mellan oss och personalen kunnat vara bättre vad det gäller minnestickan där det finns alla boendens aktivitetsblad.

Själva kommunikationen mellan parterna under produktutveckling var till en viss del bristfällig. Då vi presenterade och gav ut produkterna till alla boenden gav vi samtidigt en minnessticka åt personalen och förklarade att allas aktivitetsblad finns i den, om det skulle råka att någon tappade bort sitt blad. Dessutom förklarade vi att det vore viktigt att alla i personalen visste om att alla hade sina blad för att kunna prova på den under sommarmånaderna. Då vi kom tillbaka till Stjärnhemmet på hösten 2018 märkte vi att detta inte fullgjorts, vilket gjorde utvärderingen utmanande. För att ha en bra kommunikation mellan oss och Stjärnhemmet borde ett mer kontinuerligt ordbyttande skett under sommaren.

Tidpunkten för användningen av aktivitetsbladen var eventuellt inte det mest ideala, men på grund av vår egen tidsram kunde vi inte välja hösten 2018 som tidpunkt. På

grund av denna tidsram och examensarbetets omfattande arbete kunde vi inte heller genomföra dessa aktiviteter ur aktivitetsbladen tillsammans med boenden på Stjärnhemmet, vilket skulle ha hjälpt oss vidare i utvärderingen.

Formen av produkten blev lyckad och skulle därför kunna fungera då tidpunkten är rätt och alla parter är fullständigt medvetna om produkten, dess syfte och användning. Produkten var tydlig och framför allt tillgänglig för alla parter.

12 FORTSATT FORSKNING

Under arbetets gång har det blivit mycket tydligt för oss att det behövs vidare forskning och utveckling inom projektet vi gjort i samarbete med Stjärnhemmet. Det har kommit önskemål från boenden, personalen och föräldrar att vårt arbete skulle få fortsättning, t.ex. genomfört av praktikanter eller sista årets studerande. Det har även framkommit att samarbetet mellan Stjärnhemmet och Yrkeshögskolan Arcada är mycket önskat. Eftersom planeringen, genomförandet och transkriberingen av intervjuerna var en såpass tidskrävande process hade vi inte möjlighet att genomföra aktiviteterna tillsammans med boenden. Därför rekommenderar vi att vårt arbete skulle fortsättas som genomförande av de meningsfulla aktiviteterna tillsammans med boenden på Stjärnhemmet.

KÄLLOR

- Adams, Robert. 2008, *Empowerment, participation and social work*, 4 uppl. London: Palgrave, 256 s.
- Askheim, Ole Petter. Starrin, Bengt. 2007, *Empowerment i teori och praktik*, Malmö: Gleerups, 234 s.
- Aspa. 2017. Tillgänglig: <https://www.aspa.fi/fi/aspa-kodit/aspa-koti-stj%C3%A4rnhem-0> Hämtad 24.10.2017
- Badia, Marta. Begoña Orgaz, María. Verdugo, Miguel Á. Ullàn, Ana M. Martínez, Magdalena. 2012, Relationships between Leisure Participation and Quality Of Life of people with developmental disabilities, *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, vol.26, s. 533-545
- Blacker, Danielle. Broadhurst, Liz. Teixeira, Liliana. 2008, The role of occupational therapy in leisure adaptation with complex neurological disability: A discussion using two case study examples, *NeuroRehabilitation*, vol. 23, s. 313-319
- Blennberger, Erik. 2013, *Bemötandets Etik*, Lund: Studentlitteratur AB, 160 s.
- Blomberg, Barbro. Widerlund, Lena. Lindqvist, Ann-Marie. 2010. Stöd och service till personer med utvecklingsstörning: en studie om förändringar i Sverige och Finland mellan åren 1990–2010, *Socialvetenskaplig tidskrift*, nr. 3–4, s. 289–307
- Calais von Stokkom, Sonja. Kebbon, Lars. 2000, Handikappsbegreppet. I: Tideman, Magnus. 2000, *Funktionshinder & Handikapp*, Studentlitteratur, Lund, s. 33-41
- Caldwell, Kate. 2014, Dyadic interviewing: a technique valuing interdependence in interviews with individuals with intellectual disabilities, *Qualitative Research*, vol. 14, s. 488-507
- Cunningham, Crystal. Wensley, Ruth. Blacker, Danielle. Bache, Jane. Stonier, Claire. 2012, Occupational Therapy to facilitate physical activity and enhance quality of life for individuals with complex neurodisability, *British Journal of Occupational Therapy*, vol. 75, s. 106-110
- Eide, Tom. Eide, Hilde. 2006, Kommunikation i praktiken – relationer, samspel och etik inom socialt arbete, vård och omsorg, Solna: Liber AB, 272 s.
- Eklund, Mona. Gunnarsson, Birgitta. Leufstadius, Christel. 2010 *Aktivitet & relation – Mål och medel inom psykosocial rehabilitering*, Lund: Studentlitteratur, 275 s.
- Erlandsson, Lena- Karin. Persson, Dennis. 2015 *ValMO-modellen- ett redskap för aktivitetsbaserad arbetsterapi*, Lund: Studentlitteratur AB, 125 s.

- Facebook. 2017. Tillgänglig:
<https://www.facebook.com/aktivitetsbaseradAT/posts/729296607181781>
 Hämtad 23.11.2017
- Henricson, Maria. 2012 *Vetenskaplig teori och metod – från idé till examination inom omvårdnad*, Lund: Studentlitteratur AB, 590 s.
- Hokkanen, Liisa. 2009, Empowerment valtaistumisen ja voimaantumisen dialogina. I: Mäntysaari, Mikko. Pohjola, Anneli. Pösö, Tarja. *Sosiaalityö ja teoria*, Jyväskylä: Ps-kustannus, 330 s.
- Ineland, J., Sauer, L. 2014 Kulturella aktiviteter för personer med utvecklingsstörning – en pedagogisk utmaning. *Pedagogisk forskning i Sverige*, vol. 19, s. 31-51
- Infopankki. 2017. Tillgänglig: <http://www.infopankki.fi/sv/livet-i-finland/boende/stod-och-serviceboende> Hämtad 25.10.2017
- Jacobsen, Dag Ingvar. 2012 *Förståelse, beskrivning och förklaring – introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*, Lund: Studentlitteratur AB, 327 s.
- Kaski, Markus (red.). Manninen, Anja. Mölsä, Pekka. Pihko, Helena. 2001, *Kehitysvammaisuus, 1.-2. upplagan*, Borgå: WSOY, 408 s.
- Madsen, Bent. 2001, *Socialpedagogik*, Lund: Studentlitteratur AB, 244 s.
- Molin, Martin. 2004, *Delaktighet inom handikappområdet – en begreppsanalys*. I: Gustavsson, Anders. 2004, *Delaktighetens språk*, Studentlitteratur AB, Lund, 237 s.
- Morgan, David L. Ataie, Jutta. Carder, Paula. Hoffman, Kim. 2013, *Introducing Dyadic interviews as a Method for Collecting Qualitative Data*, *Qualitative Health Research*, vol. 23, s. 1276-1288
- Morgan, David L. Elliot, Susan. Lowe, Robert A. Gorman, Paul. 2015. *Dyadic Interviews as a Tool for Qualitative Evaluation*, *American Journal of Evaluation*, s. 1-9
- Mäkinen, Päivi. Raatikainen, Eija. Rahikka, Anne. 2011. *Ammattina sosionomi*, Helsinki: Sanoma pro, 206 s.
- Nilsson, Björn. 2005, *Samspel I grupp*, Lund: Studentlitteratur AB, 184 s.
- Papunet. 2014. Tillgänglig:
https://papunet.net/sites/papunet.net/files/tietoa/Apuvalineet/widgit_go_ohje_papuun1.pdf
 Hämtad 1.10.2018

- Polatajko, Helene J. Davis, Jane. Stewart, Deb. Cantin, Noémi. Amoroso, Bice. Purdie, Lisa. Zimmerman, Daniel. 2007, Specifying the domain of concern: Occupation as core. I: Townsend, Elizabeth A. Polatajko, Helene J. *Enabling Occupation II: Advancing an occupational therapy vision for health, well-being & justice through occupation*, CAOT Publications, s. 13-36
- Polatajko, Helene J. Molke, Danie. Baptiste, Sue. Doble Susan. Caron Santha, Josiane. Kirsh, Bonnie. Beagan, Brenda. Kumas-Tan, Zofia. Iwama, Michael. Laliberte Rudman, Debbie. Thibeault, Rachel. Stadnyk, Robin. 2007, Occupational Science: Imperatives for occupational therapy. I: Townsend, Elisabeth A. Polatajko, Helene J. *Enabling Occupation II: Advancing an occupational therapy vision for health, well-being & justice through occupation*, CAOT Publications, s. 63-85
- Professionshøjskolen Metropol. 2016, *Manual til undersøgelsesredskabet OVal-9*, 4 s.
- Salonen, Kari. 2013, *Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön - Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI- henkilöstölle*, Turun Ammattikorkeakoulu, 41 s.
- Siitonen, Juha. 1999, *Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua*, Oulun Yliopisto, 206 s.
- Socialdepartementet. 2008. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/49bbbf/contentassets/0b52fa83450445aebbf88827ec3eecb8/fns-konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning-ds-200823>
Hämtad 25.10.2017
- Socialvårdslagen. 2014. Tillgänglig: <http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2014/20141301?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=socialv%C3%A5rdslag> Hämtad 24.10.2017
- Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 2017. Tillgänglig: https://www.finlit.fi/fi/arkisto-ja-kirjastopalvelut/hankinta-ja-kokoelmapolitiikka/luovutukset/arkistoaineiston-luovutus-j-0#.WhKRN0pl_b0 Hämtad 20.11.2017
- Tjersland, Odd Arne. Engen, Gunnar. Jansen, Ulf. 2011, *Allianser: Värderingar, teorier och metoder i socialt arbete*, Lund: Studentlitteratur AB, 342s
- Vilka, Hanna. Airaksinen, Tiina. 2003, *Toiminnallinen opinnäytetyö*, Helsinki: Kustanneosakeyhtiö Tammi, 168 s.
- Zijlstra, H P. Vlaskamp, C. 2005, Leisure provision for persons with profound intellectual disability and multiple disabilities: quality time or killing time? *Journal of Intellectual Disability Research*, vol. 49, s. 434-448

BILAGOR

Bilaga 1

Datum & Databas	Sökord	Träffar	Inklusion & Exklusion	Valda
23.10.2017 PubMed	"Occupational therapy" AND leisure AND disability OR disabilities OR disabled	350	Inklusion: Under 10 år gammalt, peer reviewed, ergoterapi, funktionsnedsättning och fritid. Exklusion: Äldre än 10 år, äldre, barn, en mera specifik aktivitet.	1
24.10.2017 Sage Journals	"Occupational therapy" AND meaningful activities OR occupations AND disability OR disabilities OR disabled	564	Inklusion: Ergoterapi, meningsfulla aktiviteter, aktiviteter, funktionsnedsättning. Inte äldre än 7 år. Exklusion: Äldre än 7 år, specifika aktiviteter, äldre, barn.	1
23.10.2017 Academic Search Elite (EBSCO)	Developmental disabilities AND leisure participation AND adults	3	Inklusion: fritidsaktiviteter och utvecklings-funktionsvariation Exklusion: Publiceringsår som inte varit aktuella	1
24.10.2017 Academic Search Elite (EBSCO)	Service facilities AND leisure activities AND disability OR disabilities OR disabled	7	Inklusion: fritidsaktiviteter, funktionsnedsättning Exklusion: institutionalisering, åldrande, ekonomi, platser där kulturen kan spela en större roll än i vårt samhälle, neurologi	1
24.10.2017 Arcada Finna	Utvecklingsstörning	23	Inklusion: Fritidsaktiviteter, boendeservice	2

8.11.2017 Sage Journals	How to interview people with disability	37899	Inklusion: Dyadisk intervju, personer med funktionsnedsättning.	1
13.11.2017 Sage Journals	Dyadic interview	2297	Inklusion: Dyadisk intervju, aktuella källan Qualitative Health Research Exklusion: parrelationer, familjer och andra målgrupper.	1
13.11 Academic Search Elite(EBSCO)	Dyadic Interview	55	Inklusion: Dyadisk intervju, publiceringsår, Exklusion: Alzheimer, psykos, militären, sexuella orienteringar	1
19.11.2017	Oval-9	2	Inklusion: Publiceringsår, evaluering av instrumentet	1

Bilaga 2

TIDTABELL	UTVECKLINGSARBETE	AKTÖRER	METODER	UTVECKLADE MATERIAL
19.10.2017	Första mötet med Stjärnhemmet & grundläggande riktlinjer för arbetet	Stjärnhemmet enhetschef & handledande läraren	Diskussion	Grundläggande etiska aspekter för arbetet & viktiga temaområden
Slutet av oktober 2017	Skapande av bakgrund, teoretiska perspektiv & litteratursökning	Skribenterna	Litteratursökning och avgränsning	Teoribas för arbetsprocess och metod
Slutet av oktober	Val av metod för intervjuer; Först valdes OPHI-II som visades vara för svår för målgruppen, vilket resulterade till litteratursökning som i sin del ledde till dyadiska intervjumetoden	Skribenterna, handledande läraren	Litteratursökning, utvärdering och omformulering av metod & diskussion	Metoden för själva arbetet har bestämts

Slutet av oktober 2017	Skapande av modell	Handle-dande lärare	Diskussion och utvärdering	Skapandet av spiralmodell som vägledning av hela arbetsprocessen med tanke på träffarna med Stjärnhemmets alla aktörer
Slutet av oktober	Träff med Stjärnhemmets boenden, Information om boendens personligheter och skapande av tillit	Stjärnhemmets boenden och personal	Diskussion	
8.11.2017	Träff med Stjärnhemmets boenden för att lära känna dem bättre	Stjärnhemmets boende	Diskussion	Uppfattning om hur formulera frågorna till intervjun
Början av november 2017	Formulering av frågor till dyadiska intervjun med hjälp av teoretiska perspektiven och broschyren ” så här klarar jag mig” (se Bilaga 3)	Skribenterna & handle-dande lärare	Diskussion, skicka e-mail gällande följande träff med personalen och föräldrarna & göra en observationsbas	Frågeformulär

14.11.2017	Träff med personalen; presentation av dyadiska intervjun och önskan om schema för strukturering av intervju	Stjärnhemets personal	Diskussion, e-mail	Schema över vem av boenden som kan intervjuas samtidigt
15.11.2017	Föräldrträff; presentation av dyadiska intervjun & kompletterande information utifrån dyadiska intervjun	Boendens föräldrar	Diskussion	Kompletterande information gällande boendens intressen och värnor
16.11.2017	Preliminär tidtabell för intervjuerna	Skribenterna	Diskussion och upplägg	
17.11.2017	Insamlingsmetod för intervju & arbetsfördelning för både intervju och sammanställning av manifest	Handleddande lärare, skribenterna	Diskussion och ändring av arbetsprocess	Inspelning av intervjuer för insamlingsmetod och överenskommelse om användning av
19.11.2017	Observationsbas med hjälp av teoretiska perspektiven för kompletterande information	Skribenterna	Diskussion och upplägg	Observationspunkter i förhållande till delaktighet, meningsfullhet och empowerment
23.11.2017	Möte med ASPA-säätiö	ASPAsäätiös chef	Diskussion och antecknande	Forskningslov för dyadiska intervjun

Vecka 47 & 48 (november)	Genomförande av observation på Stjärnhemmet	Stjärnhemets personal och boende	Observation	Observationen slopas på grund av att aktiviteter inte genomförs på Stjärnhemmet
11,14,18 & 20.12.2017	Dyadiska intervjun	Stjärnhemets boenden och dess stödpersoner	Intervju med öppna frågor, inspelning av svar	Insamling av information som grund till vidare utveckling till själva målet, dvs produkten
December 2017	Manifest av intervjuerna	Skribenterna	Mest väsentliga från intervjuerna samlats i ett dokument (manifest), efter detta har intervjuerna redigerats	Insamling av aktiviteter boenden själv uttryckt och som fört processen vidare till själva deduktiva innehållsanalysen
26.1.2017	Påbörjande av deduktiva innehållsanalysen	Skribenterna	Upplägg av tabell i form av koder och teman (empowerment, meningsfullhet och delaktighet), diskussion och utvärdering	Resultat av intervjuer i form av Excel-tabeller, en tabell för varje boende. Alla aktiviteter indelats i de teoretiska perspektiven & fastställning av produktens form, dvs aktivitetsblad

16.2	Träff med Stjärnhem	Personal, boende	Uppsättning av tidtabell för utveckling av produkten	Ytterligare fastställning av produktens form, dvs utseende och material
19,21,26.2 & 1.3.2018	Produkterna utvecklas och görs	Boenden, skribenter & personal	Sammanställning av aktiviteterna från intervjun, skapandet av själva produkten. Boenden bestämmer själva om utseendet av produkten	Aktivitetsbladen skapas och lamineras
5.3.2018	Aktivitetsbladen delas ut och presenteras, information gällande utförande till en del av personalen och önskan om att informationen når alla i personalen. Minnessticka där allas aktivitetsblad finns ges till personalen	Boenden, personal	Diskussion, e-mail	Aktivitetsbladen ges ut och själva utförandet av aktivitetsbladen kan börja

Maj- Augusti 2018	Kontakt med personal och enhetschef görs, med tanke på genomförande av aktivitetsbladen och påminnelse om en kommande utvärdering	Personal, enhetschef	E-mail	Aktivitetsbladen blir genomförda av Stjärnhemets boenden
6,13,21 & 27.8.2018	Utvärdering av aktivitetsbladen	Personal, boenden	OVal-9	Sammanställning av aktivitetsbladen med hjälp av VAIMO

Bilaga 3

Intervjuguide: Boenden på Stjärnhemmet

Idag kommer jag att tillsammans med er genomföra intervjuer för att få reda på dina/era intressen, önskemål, vardagliga aktiviteter och annat viktigt. Jag vill gärna också veta vad du/ni inte tycker om att göra för att inte slösa tid på sådana aktiviteter. Vi kommer utifrån era svar utveckla någon slags aktiviteter som vi genomför med er här på Stjärnhemmet under våren 2018. Målet med vårt projekt är att ni ska ha möjlighet till mera aktiviteter på boendet under kvällarna och/eller veckosluten.

Du/ni kommer att (turvis) få berätta era egna intressen men du/ni får också stöda kompiserna ifall hen inte kommer ihåg något. Intervjun ska bli mera som en diskussion mellan oss alla än att svara på ja/nej frågor. Kom ihåg att det inte finns några rätt eller fel svar – vi är här för att hjälpa er att kunna göra aktiviteter ni tycker om. Era svar kommer inte visas till någon annan än dem som jobbar med mig med arbetet.

Inledande frågor före själva intervjun:

Hur mår du idag? Hurdan har din dag varit?

Har det hänt något sedan förra gången vi träffades?

Mitt liv som det är just nu

1. Vad gör du på dagarna?
2. Vad gör du på kvällarna?
3. Vad har du för hobbyn?
  - Vad är roligt med hobbyn?
  - Vad är mindre roligt med hobbyn?
4. Vad tycker du om?
5. Vad tycker du **inte** om?
6. Vad gör dig glad?
7. Vad gör du när du har tråkigt?
  - a. Vad skulle du **vilja** göra när du har tråkigt?

Tidigare aktiviteter

1. Vad har du haft för hobbyn som du eventuellt slutat med nu?
2. Ifall du svarade **ja (Om du har haft hobbyn du slutat med)**, vad är orsaken till att du slutade?

Vad är jag bra på

1. Vad är du bra på?
  - Ifall personen inte kan uttrycka sig, eller inte kan svara på frågor, kan man ge exempel, t.ex. (Jag är själv bra på att läsa böcker, baka, städa osv)

Intressen, önskemål

1. Vad tycker du om att göra? Varför?
2. Vad är dina önskemål inför vårt projekt på Stjärnhemmet? (Förklara projektets mål på nytt vid behov)

Aktiviteter på Stjärnhemmet

1. Vad har ni gjort på Stjärnhemmet?
2. Vad har du tyckt om aktiviteterna?
  - Hur kändes de?
3. Vad får du bestämma själv om?
4. Hurdana aktiviteter har varit mindre roliga på Stjärnhemmet?
5. Vad gillar du att göra tillsammans med andra på Stjärnhemmet?
  - Vad är roligare? Att vara ensam eller att vara med andra?
6. Hur brukar du vara med i aktiviteter?
  - Är du den som vill vara med ELLER den som vill se på när andra gör ELLER den som inte alls vill vara med?

Fritid

1. Vad brukar du göra på din fritid?
2. Vad vill du **inte** göra på din fritid?

Aktiviteter hemma hos föräldrar

1. Vad gör du hemma hos din mamma eller pappa?

Frågor efter intervjun

Hur kändes det att tala med mig? Finns det något du vill säga?

Bilaga 5

Tutkimuslupa

Hakijan/hakijoiden nimi, puhelinnumero ja sähköpostiosoite

Ronja Friman
Ida Edberg
Karolina Haanpää

Oppilaitoksen sekä yhteys henkilön nimi ja yhteystiedot

Yrkeshögskolan Arcada
Marina Arell-Sundberg

Hakemuksen liitteenä on tutkimussuunnitelma, jossa on keskeisimmät tutkimuskysymykset, menetelmät sekä suunniteltu toteutusajankohta sekä -paikka.

kyllä (Opinnäytetyön suunnitelma on toimitettu luvan myöntäjälle)

Mikäli tutkimuksessa lähestytään Aspa Palvelut Oy:n palvelujen piirissä olevia asiakkaita, hakijat ovat selvittäneet asiakkaiden kotikuntien tutkimuslupamenettelyn.

kyllä (Opinnäytetyön kohteena ovat Aspa-koti Stjärnhemins asukkaat, joiden itsensä ja omaisten kanssa opinnäytetyöstä on sovittu)

Hakijat ovat perehtyneet lakiin sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista ja sitoutuvat informoimaan asiakkaita heiltä saamiensa tietojen käyttötarkoituksesta ja käsittelystä. Hakijat pyytävät asiakkailta kirjallisen luvan tutkimustietojen käyttöön.

ASPA Palvelut Oy
Viljatie 4 C, 3.krs, 00700 HELSINKI
Fax. (09) 3487 0109, www.aspapalvelut.fi

kyllä ei

Mahdollisia lisätietoja:

Hakijan/ hakijoiden allekirjoitukset: *Karolina Haanpää*

RONJA FRIMAN

Ida Edberg

Paikkakunta, pvm

Paikkakunta, pvm

Helsinki 23.11.2017

Aspa Palvelut Oy:n lupa tässä hakemuksessa esitetyn suunnitelman mukaiseen tutkimukseen myönnetään:

kyllä ei

Helsingissä 23/11.2017

Seija Milonoff

palvelu- ja kehittämispäälikkö

ASPA Palvelut Oy

myyntijohtaja